

Munnen – kroppens spegel

Tony Axéll

Professor em.

Konsult i oral medicin

Infektioner

Virus

Bakterier

Svamp

Recidiverande aftösa sår

Tungförändringar

Potentiellt maligna förändringar/tillstånd (Precanceroser)

Leukoplakier

Snusinducerade förändringar

Erytroplakier

Lichen

Oral cancer

Immunologiskt betingade sjukdomar

Erythema multiforme

LE

Pemfigoider

Pemfigus

Mb. Crohn

Muntorrhet

Läkemedel

Sjögrens syndrom

Virusinfektionen

Cytolytiska vira
Vävnadsdestruerande

Onkogena vira
Vävnadsproducerande

Herpesgruppens 8 virusstammar

HPV-gruppens cirka 140 stammar

HERPESVIRUS

Herpes simplex virus 1 (HSV 1)

Herpes simplex virus 2 (HSV 2)

Varicella-zoster virus (VZV)

Epstein-Barr virus (EBV)

Cytomegalovirus (CMV)

Humant herpes virus 6 (HHV 6)

Humant herpes virus 7 (HHV 7)

Humant herpes virus 8 (HHV 8)

Kaposi sarkom herpes virus (KSHV)

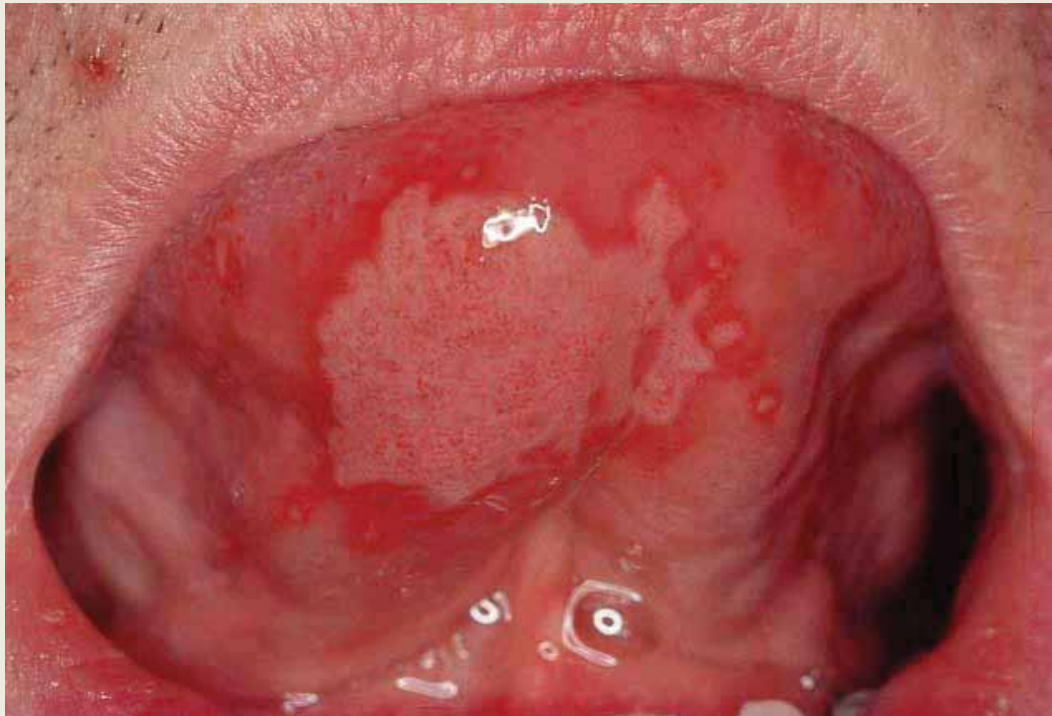
Akut herpetisk gingivostomatit

Primär HSV 1-infektion

Akut herpetisk
gingivostomatit

Recidiverande herpes simplex
Herpes labialis

Spontan läkning inom
cirka 14 dagar

Sekundär bakterieinfektion
Impetiginisierung

Herpes zoster
Varicella zoster virus

Herpes zoster –
unilateral

Valtrex tablett

1 g 3 ggr per dag

Zovirax tablett

5 mg/kg var 8e timme

Tegretol

Neurontin

Humant papillomvirus (HPV)

Verruca vulgaris

HPV 2, 6 (fotvårter HPV 1, 4)

Fokal epitelial hyperplasi (FEH)

HPV 13, 32

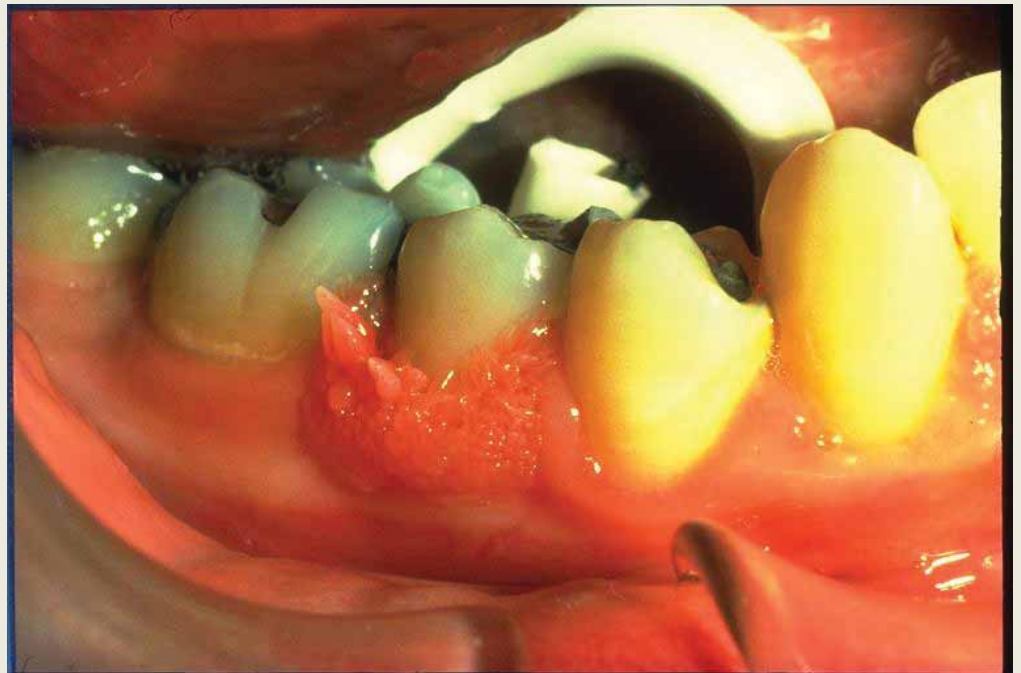
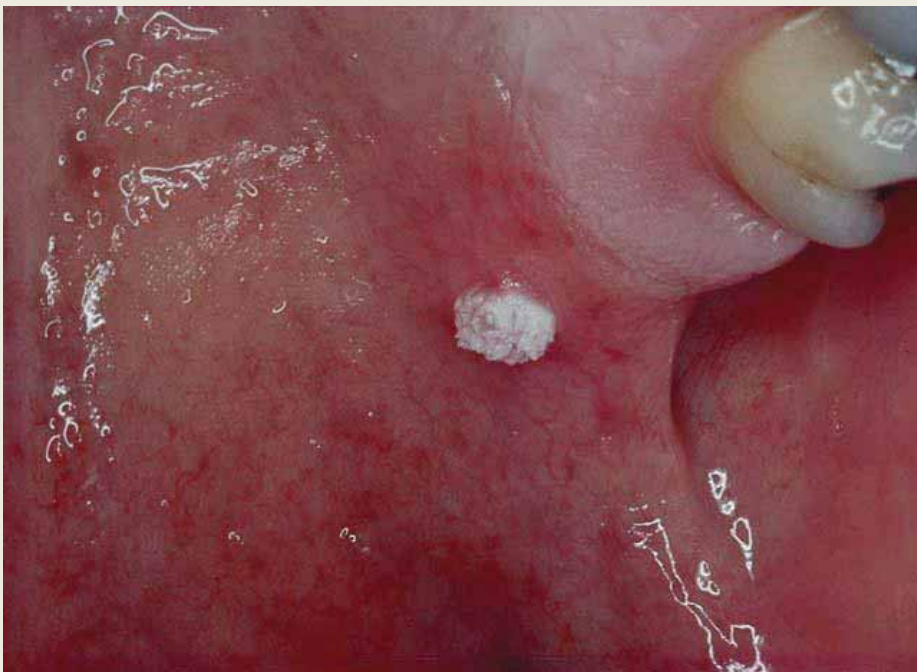
Condyloma acuminatum

HPV 6, 11

Malignitetsrisk

HPV 16, 18

Verruca vulgaris

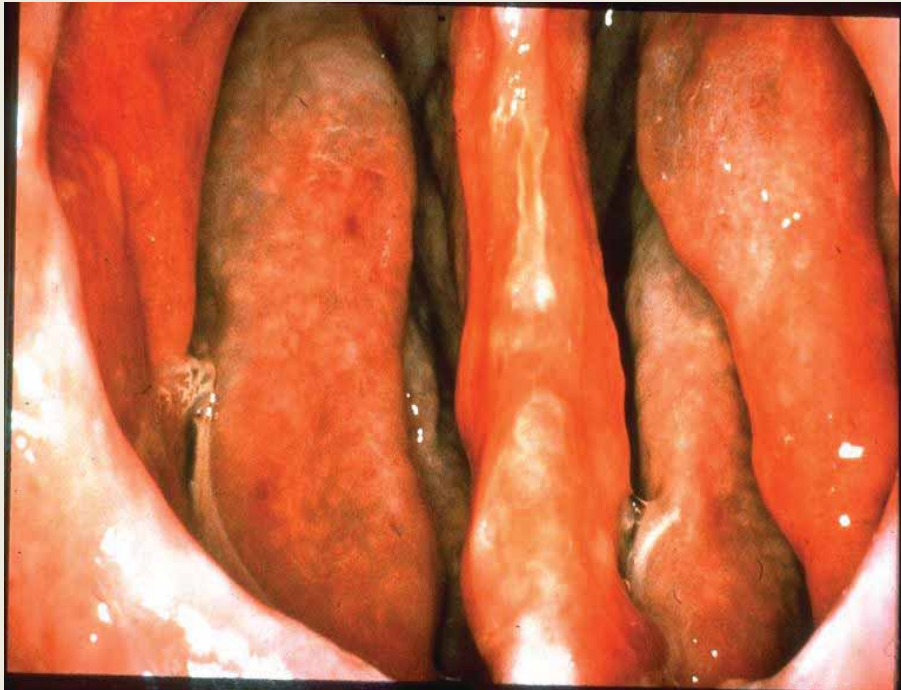
Kondylom
HPV 6

Hårig leukoplaki
EBV

Bakterieinfektionen

Syphilis
Lues

Foto: prof. Jens J Pindborg

Glossitis rhombica mediana
Infekterad med gonokocker

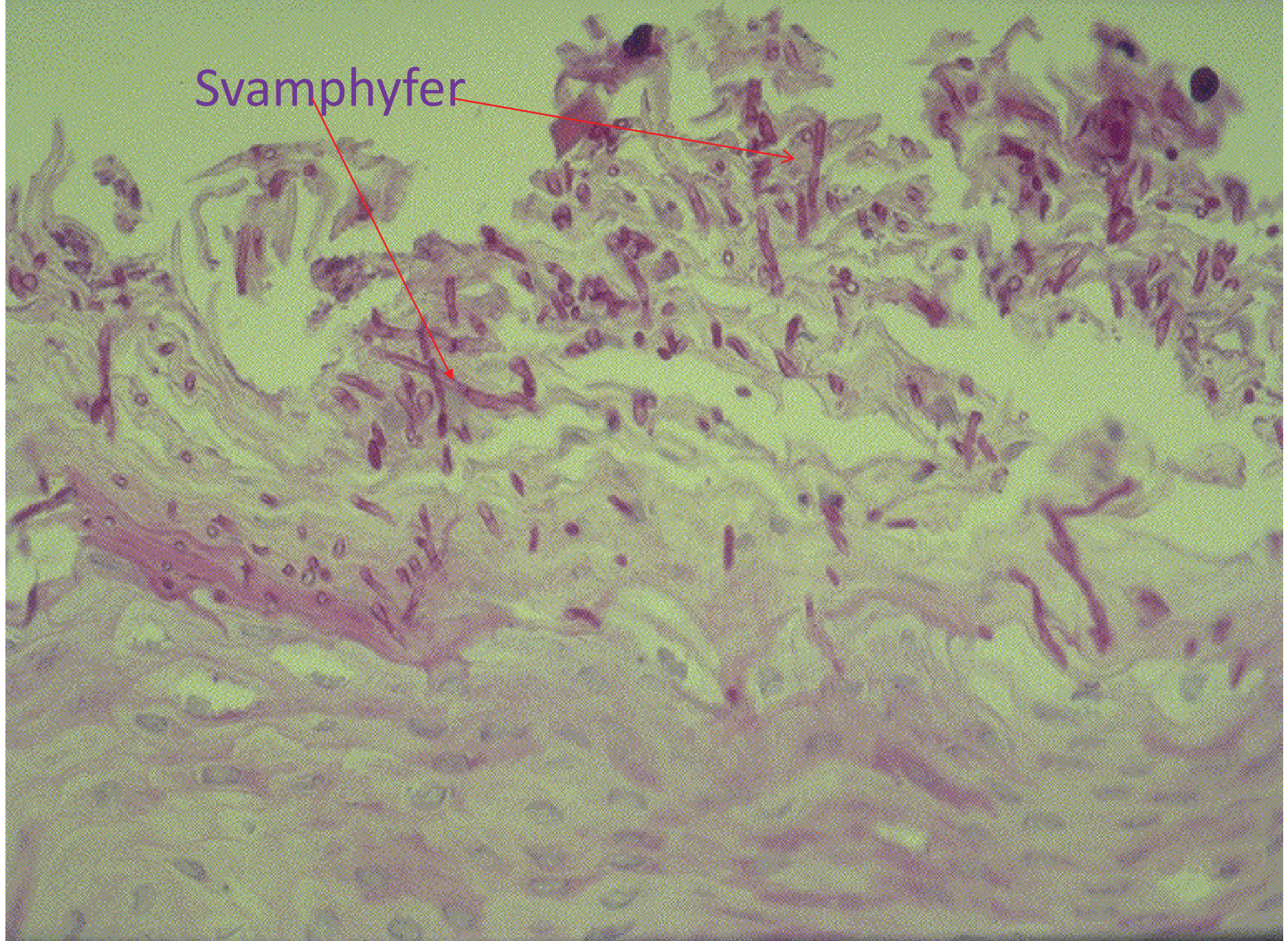
(Akut) nekrotisernde ulcerös gingivit

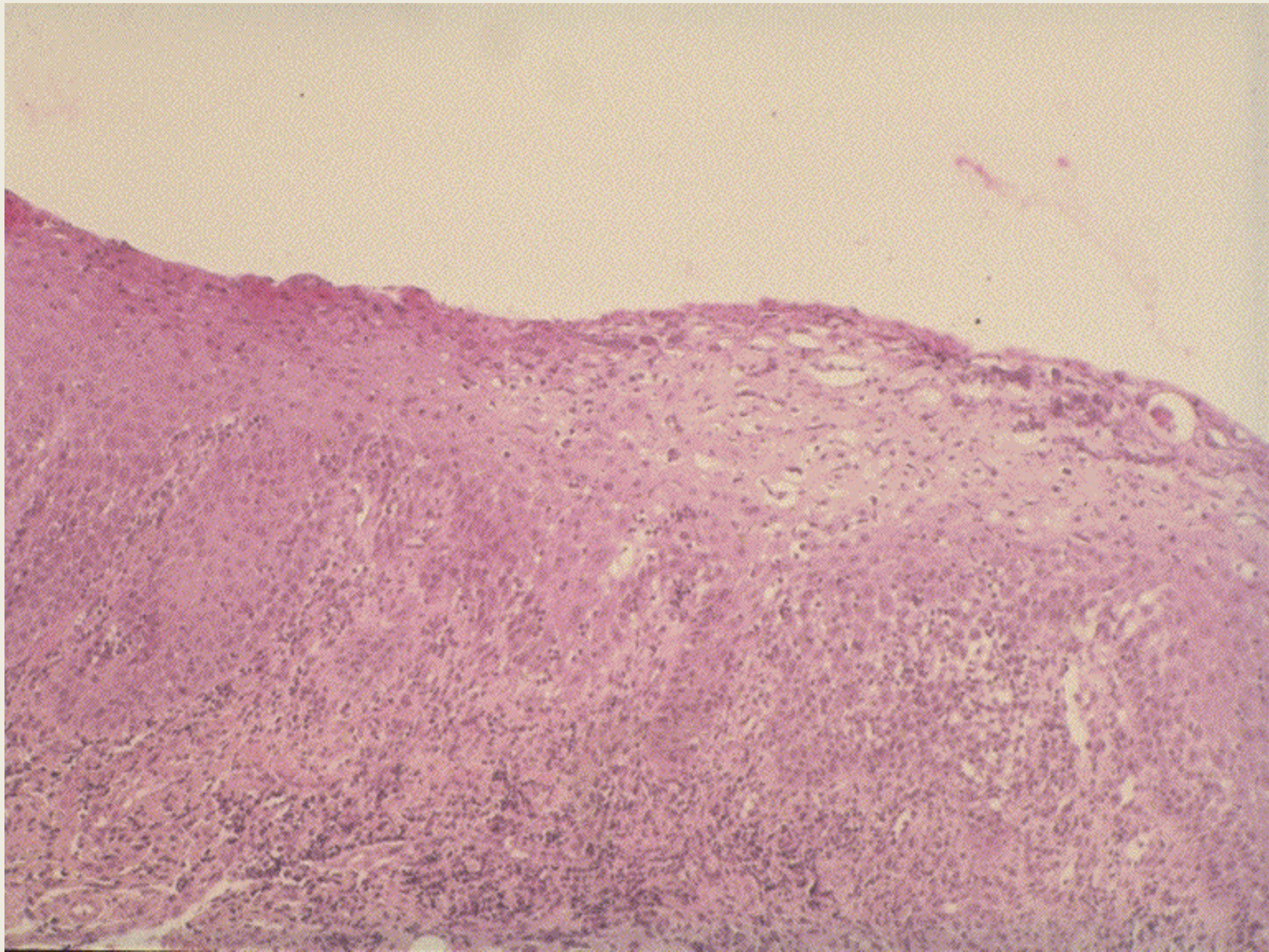
(A)NUG

Spirocheter och fusiforma bakterier

Svampinfektioner

Svamphyfer

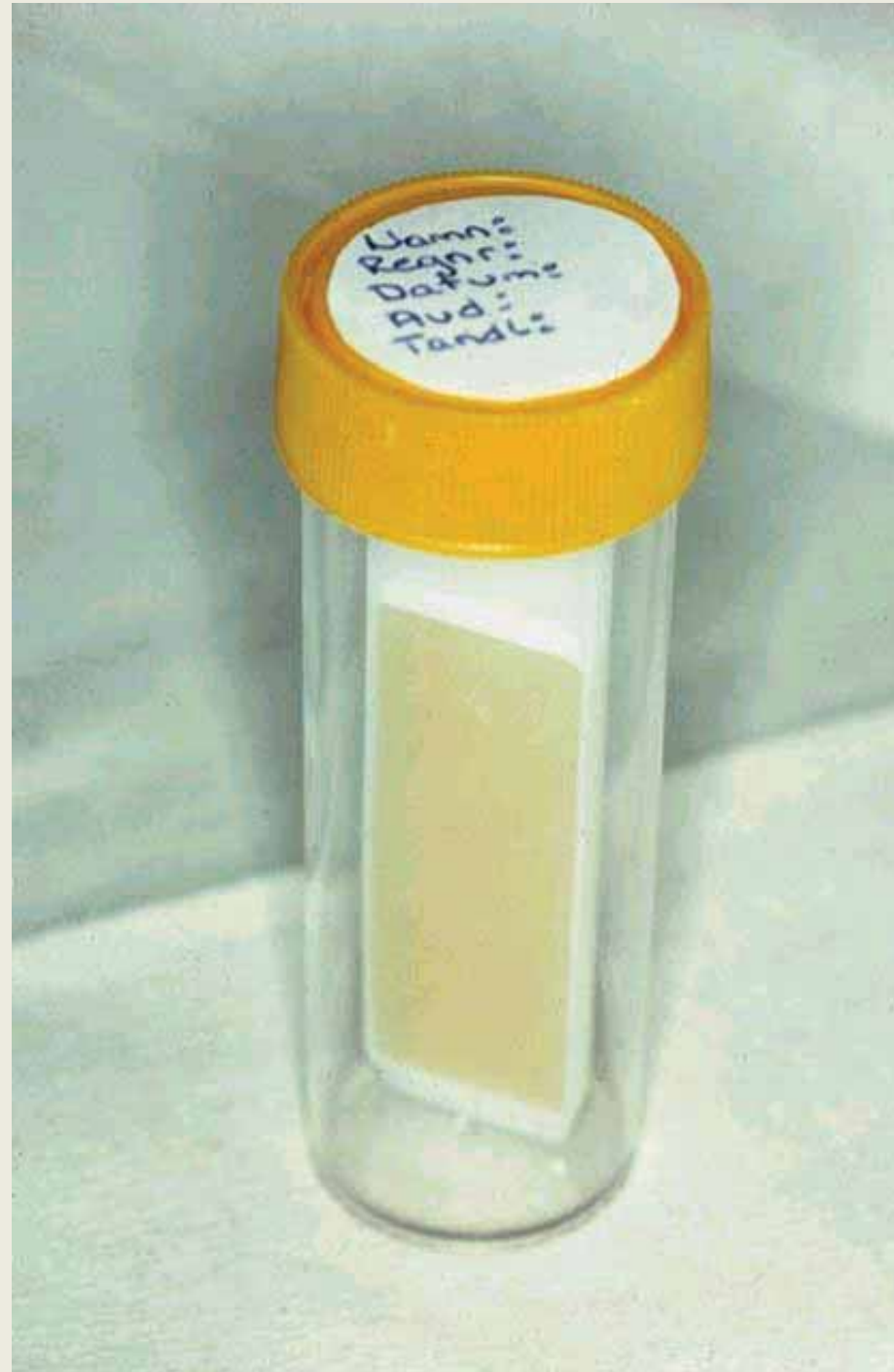

Pseudoepiteliomatös epitelhyperplasi

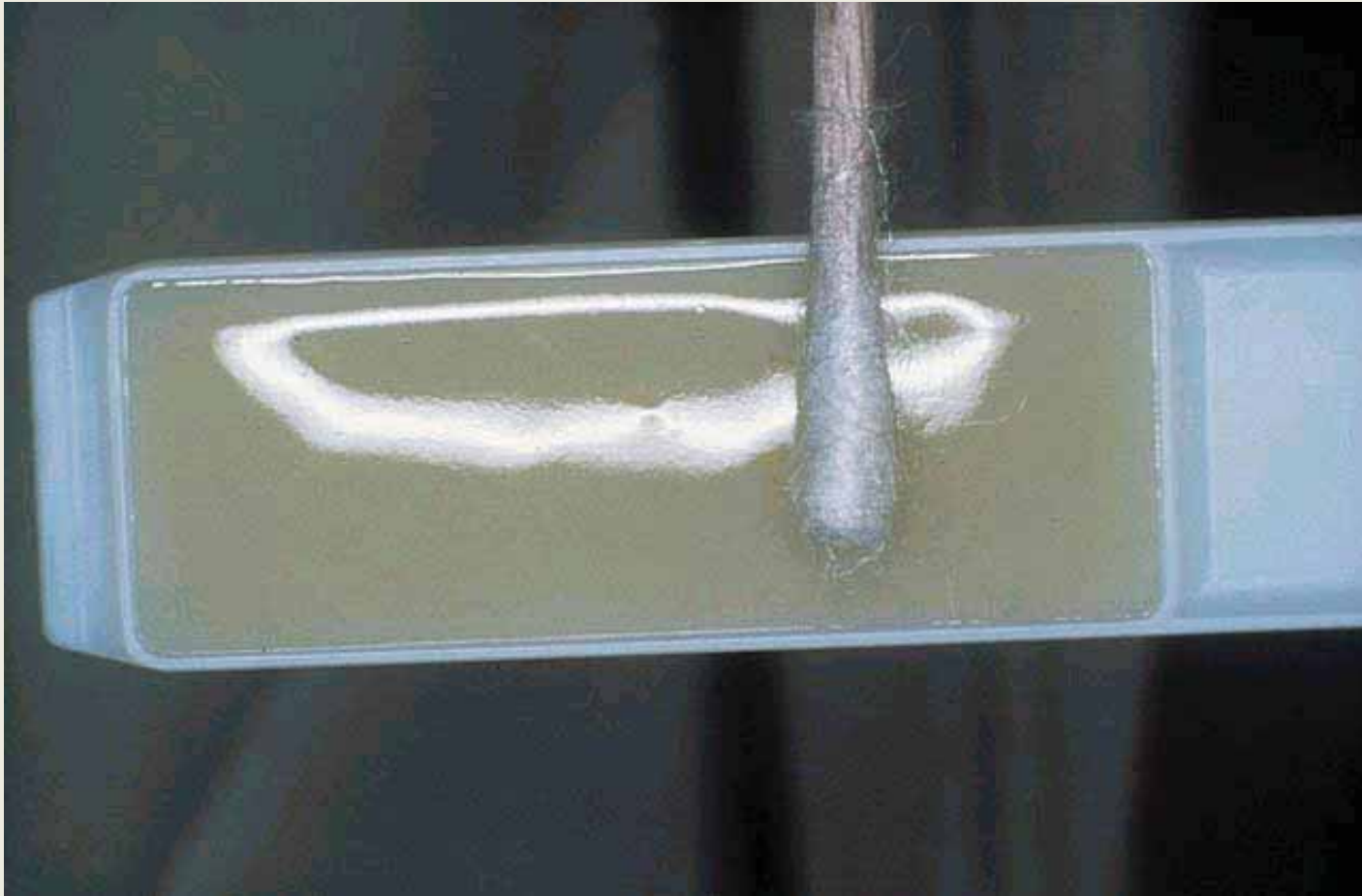
Dentocult CA
Orion Diagnostica

Modiferaad Nickerson medium

Avläses efter 5 dygn i rumstemperatur

Candida-arter och prevalenser enl. Odds 1988

<i>C. albicans</i>	33,3-85,0	
<i>C. tropicalis</i>	1,8-30,3	
<i>C. glabrata</i>	0-27,3	Resistens!
<i>C. parapsilosis</i>	0-8,3	
<i>C. krusei</i>	0-7,6	Resistens!
<i>C. guilliermondii</i>	0-2,0	
<i>C. dubliniensis</i>	0-2,0	Resistens!

PREDISPONERANDE FAKTORER FÖR ORAL CANDIDOS

- Faktorer som reducerar salivsekretionen
(farmaka, Sjögrens syndrom, strålbehandling)
- Nedsatt immunförsvar
(corticosteroider, cytostatika, HIV, järn/vitaminbrist)
- Endokrin sjukdom
(diabetes mellitus)
- Antibiotikabehandling
- Tobaksrökning
- Illasittande proteser/bristande proteshygien

Pseudomembranös candidos
(torsk)

Efter njurcancer

Efter systemisk
cortisonbehandling

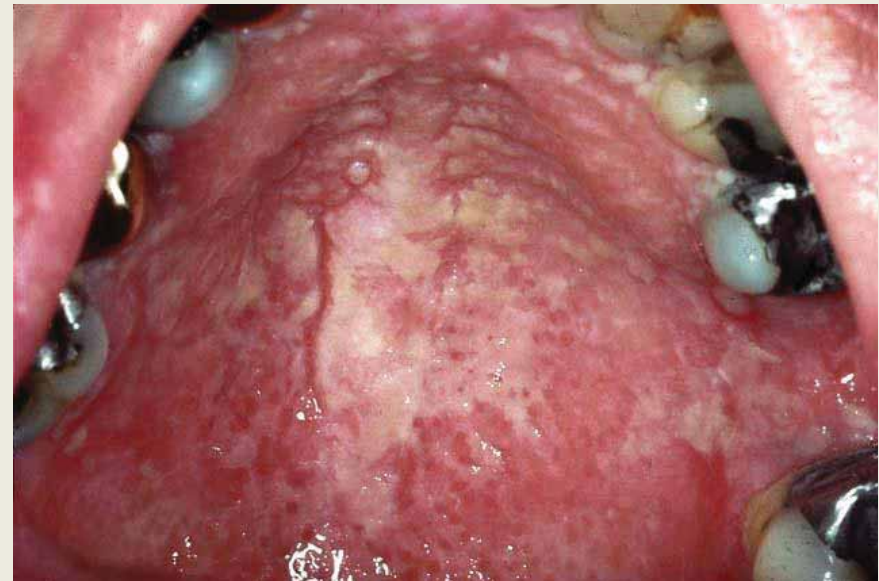
Kronisk erythematös candidos

Hos tobaksrökare

Hos patient med muntorrhet

Efter behandling med
fluconazol

Kronisk mucocutan candidos (CMC)

Angulär cheilit (pérlèche)

Folsyrebrist, som
korrigeras

Efter behandling med antimykotikum
Kvarstående stafylokock-infektion

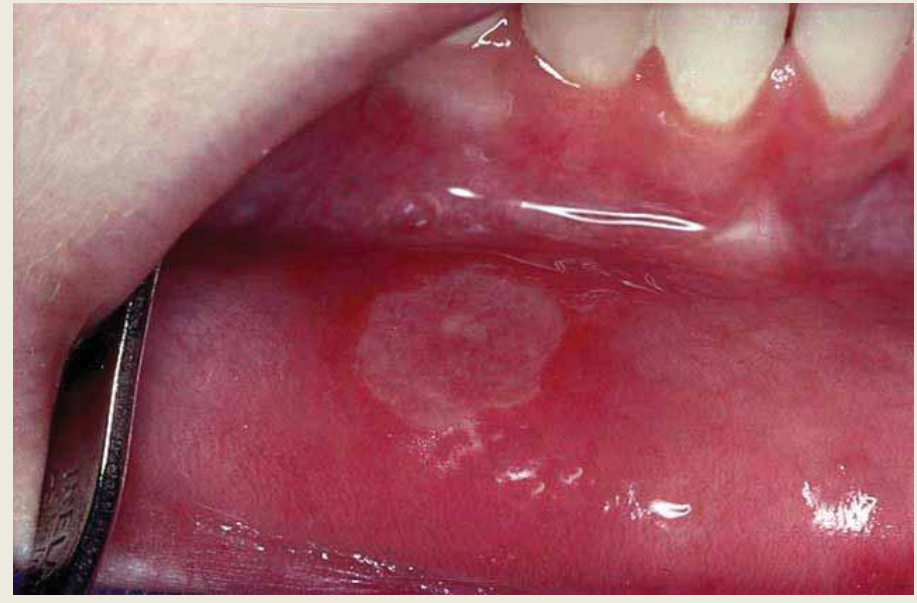
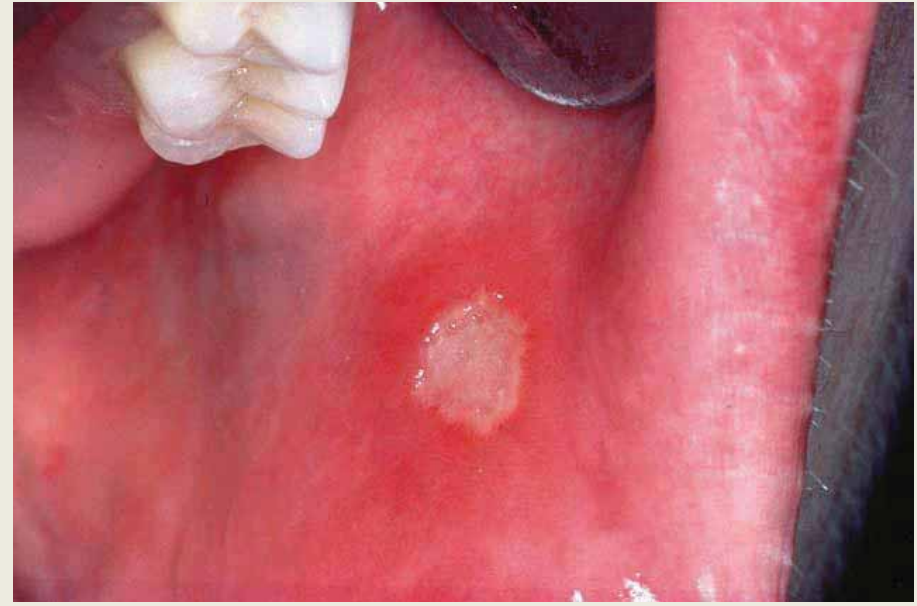
Efter kompletterande behandling
med retapamulin (Altargo)

Ung kvinna med angulär cheilit

Låga järn-värden, otillfredsställande diet,
stressad, sömnbrist

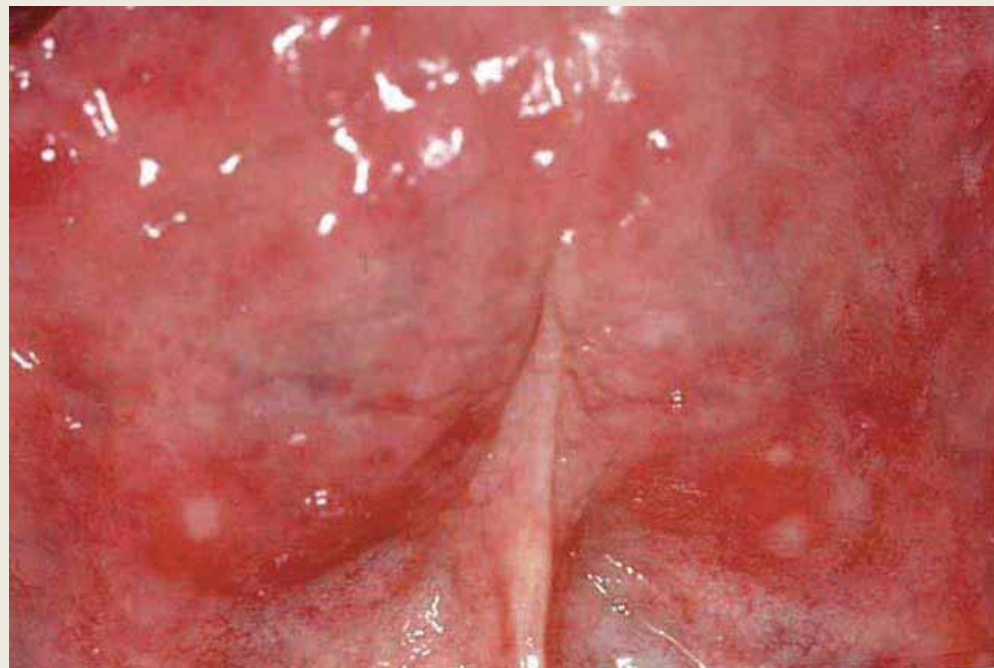
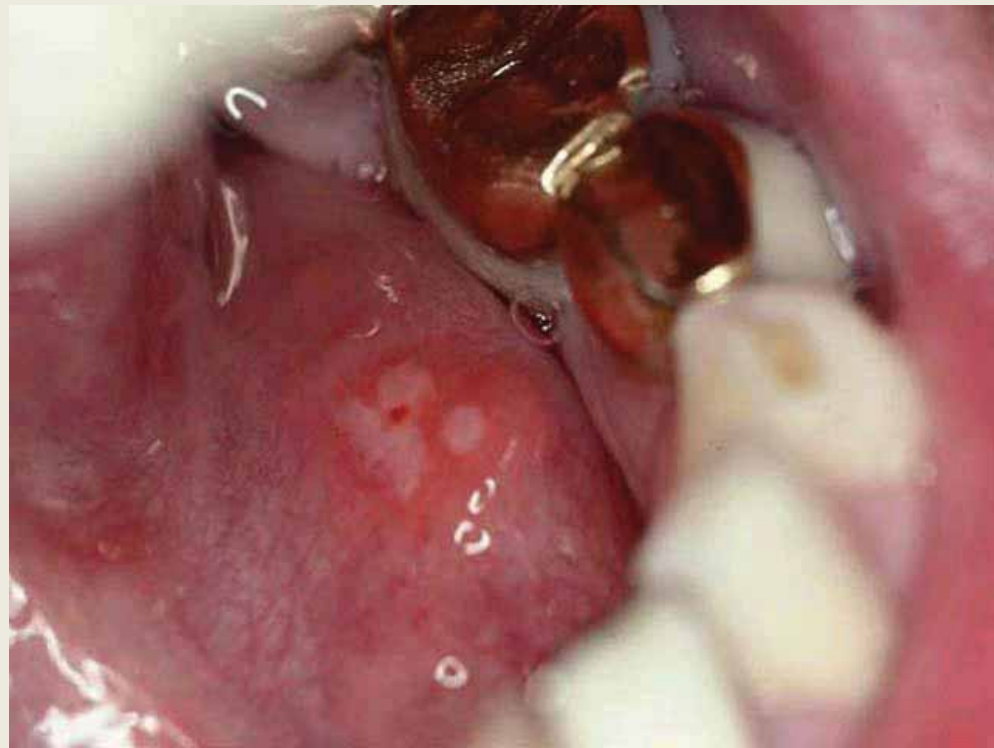
Recidiverande aftösa sår

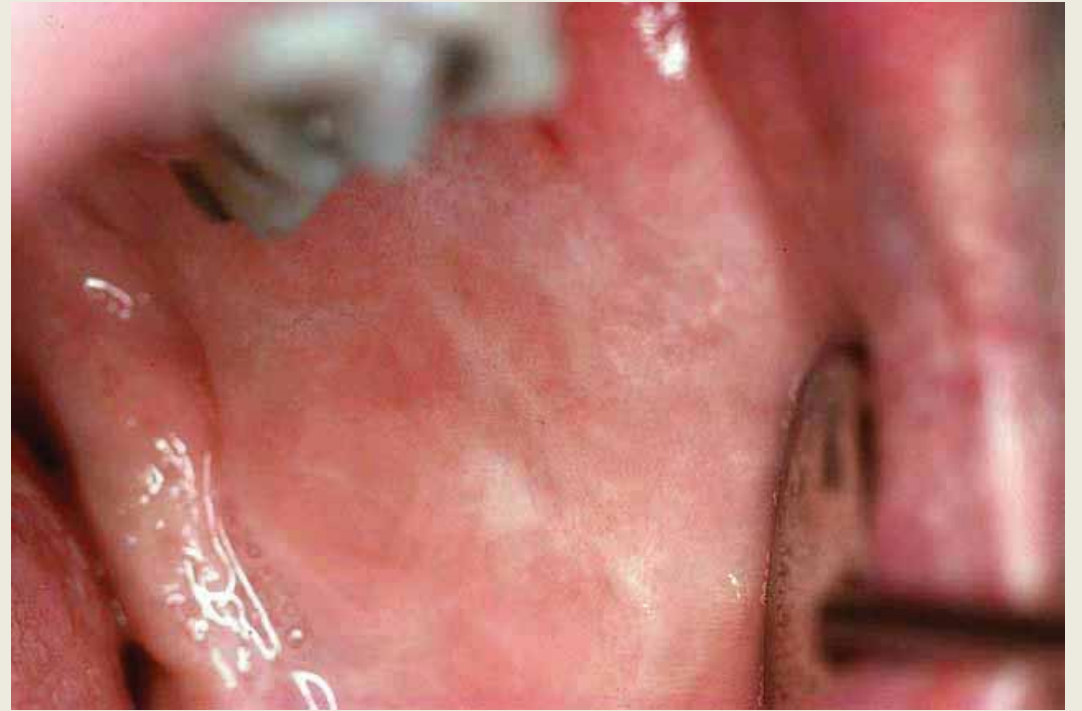
Typiska afte-sår, minor recurrent aphthous ulcers

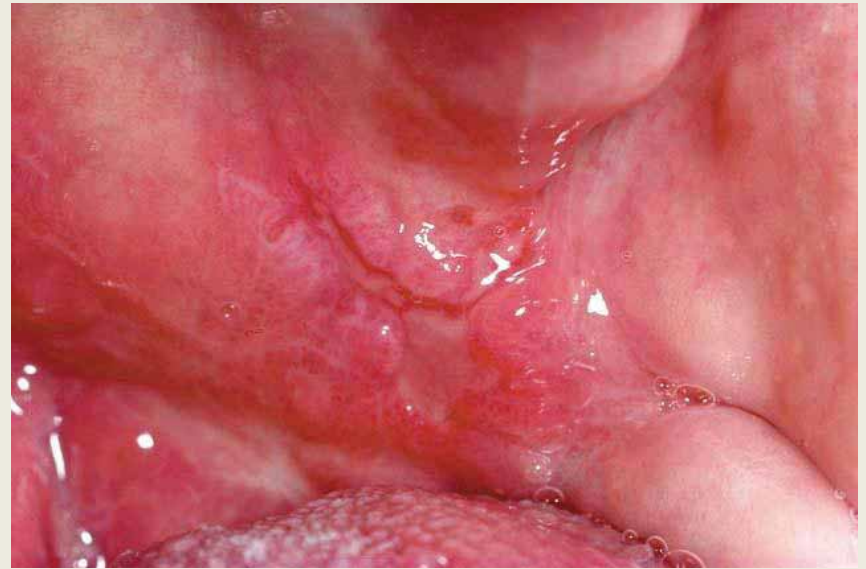

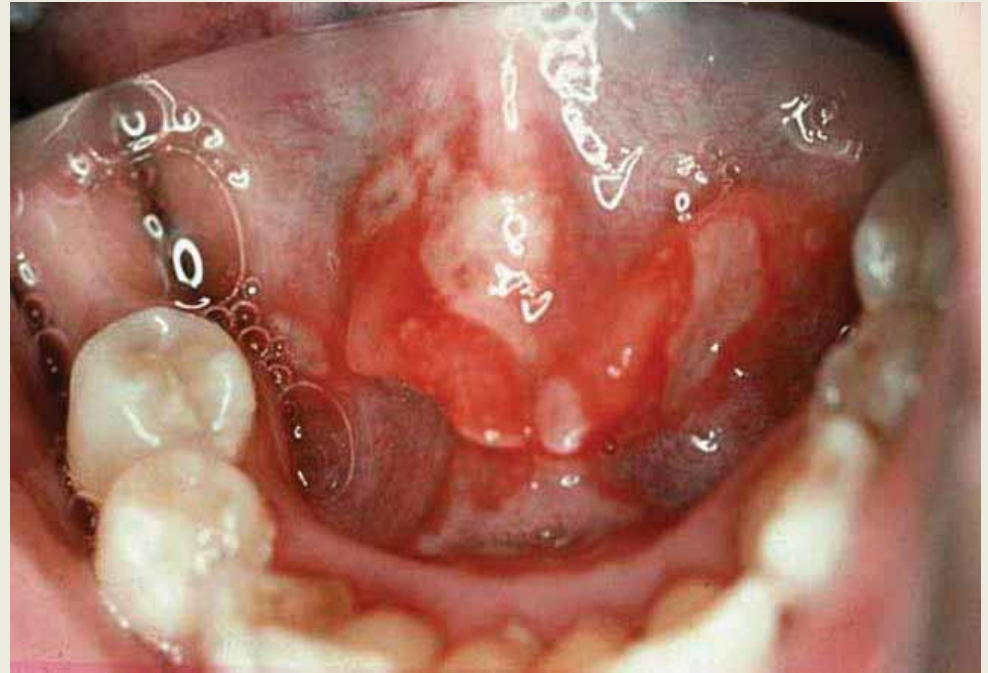
Herpetiform recurrent aphthous ulcers

Major recurrent aphthous ulcers
Sutton's aphthae

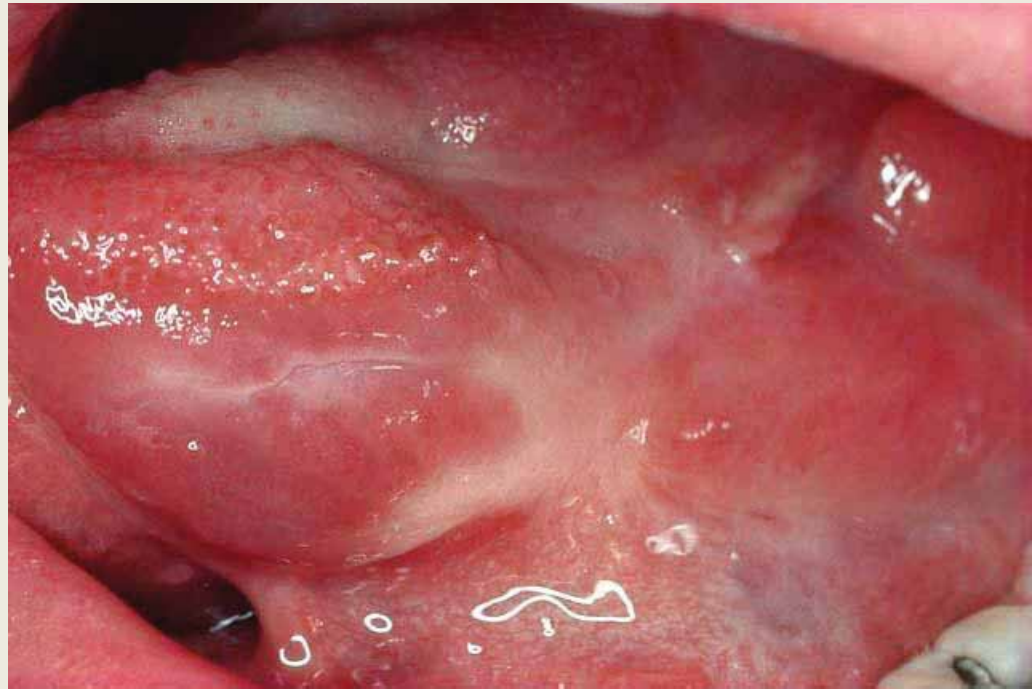
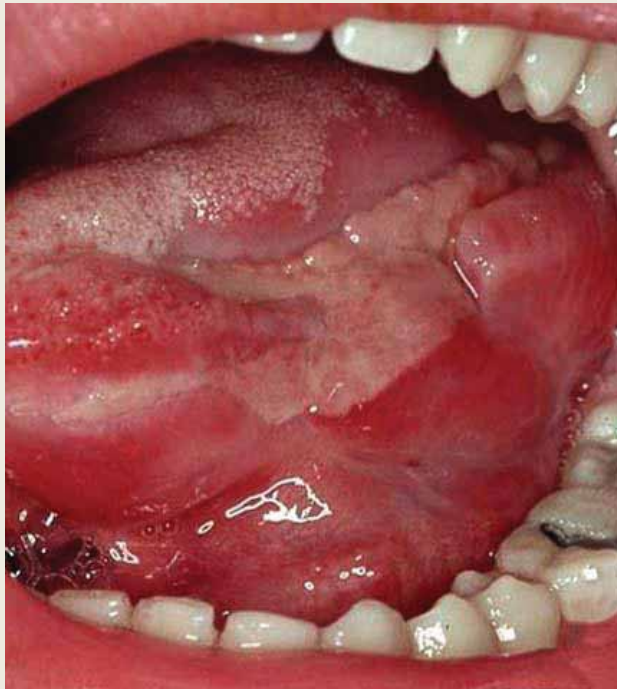

Trauma!

Kan vara nästan invalidiserande!

Sköljning med
klortetracyklinhydroklorid

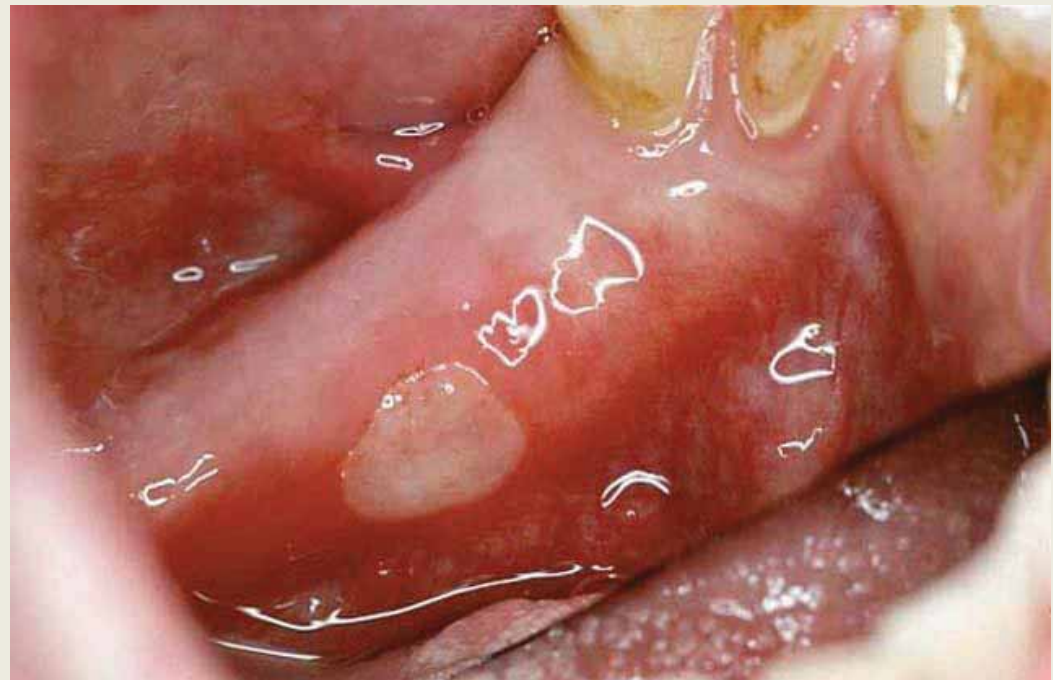

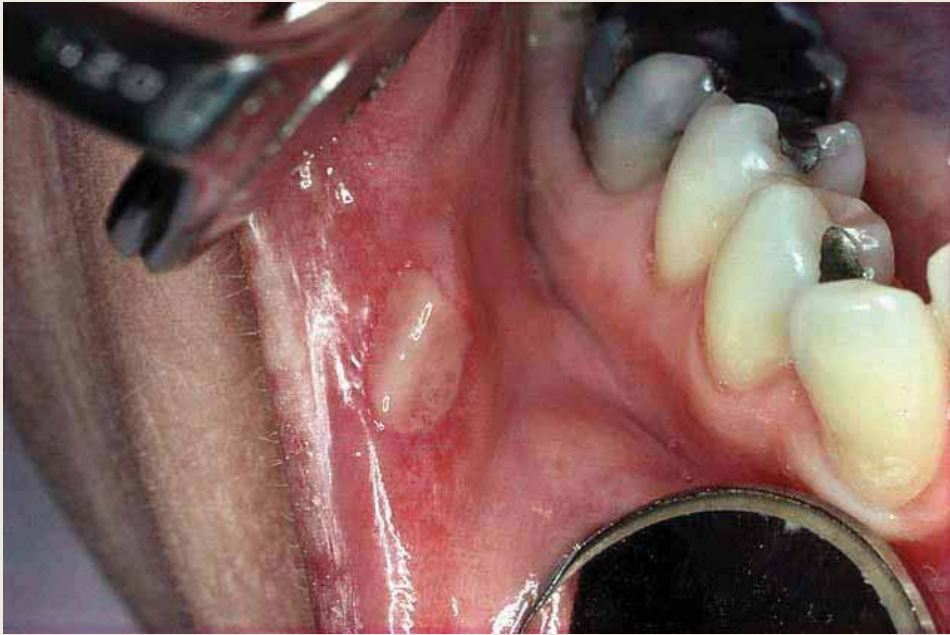
Aphthous like ulcers (ALU)

Behçets
syndrom

Sår i underlivet
Ögoninflammationer
Hudinflammationer

Prednisolon
Thalidomid
TNF α -hämmare
(infliximab [Remicade],
etanercept [Enbrel])
CD20-hämmare
(rituximab [Mabthera])

Aphthous like ulcers (ALU)
GI-sjukdom t.ex. Mb. Crohn

HIV/AIDS

Granulocytopeni

Tungförändringar

Normal tunga

Normal tunga
Papillae filiformes uttalat
keratiniserade

Pseudomembranös candidos

Akut erythematös candidos
"antibiotic sore tongue"

Spontan läkning efter
seponering av läkemedlet

Papillatrofi hos muntorr patient

Papillatrofi/glossit/candidos hos patient med järnbristanemi

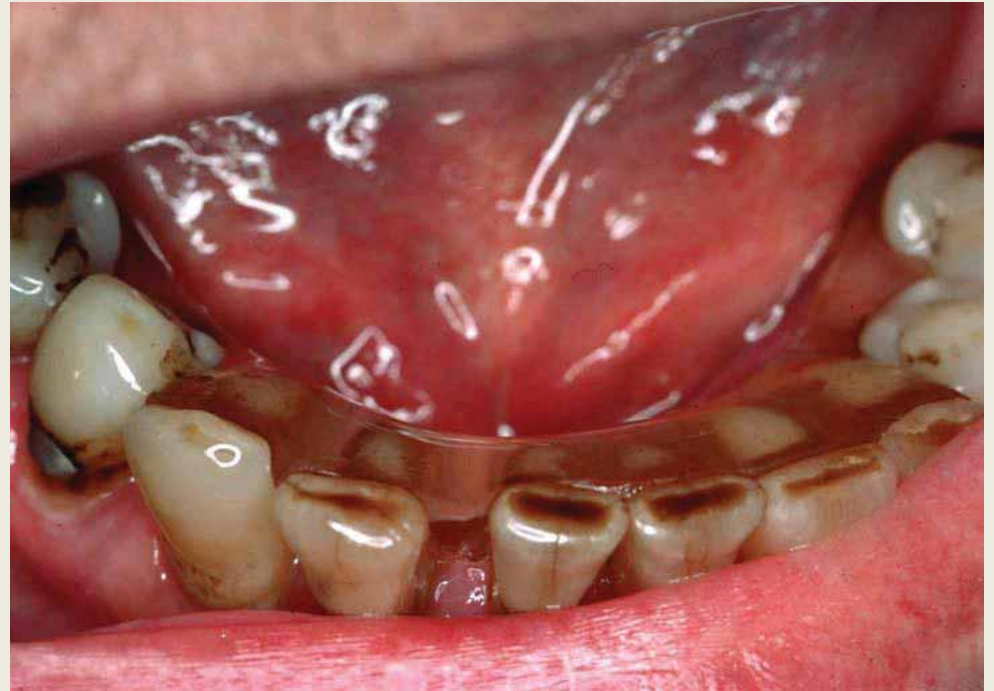
Glossit ([Hunter-]Möllers) hos patient med vit. B12-brist

"Generell" atrofi i matsmältningssystemet hos åldrig patient

Traumatisk glossit

Akrylatplatta

Symptomlindring efter några veckor

Uppenbar traumatisk
glossit

Kliniskt mindre uppenbar
traumatisk glossit

Foton:
Ann Ljungman,
Halmstad

Lingua geografica

Glossitis areata migrans

Psoriasis?

Stomatitis geografica

Stomatitis areata migrans

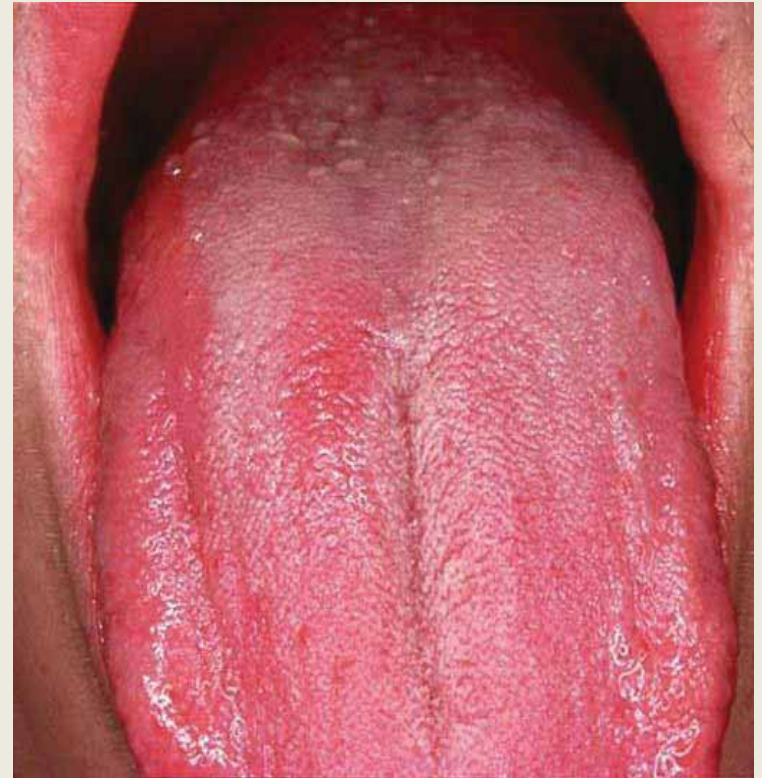

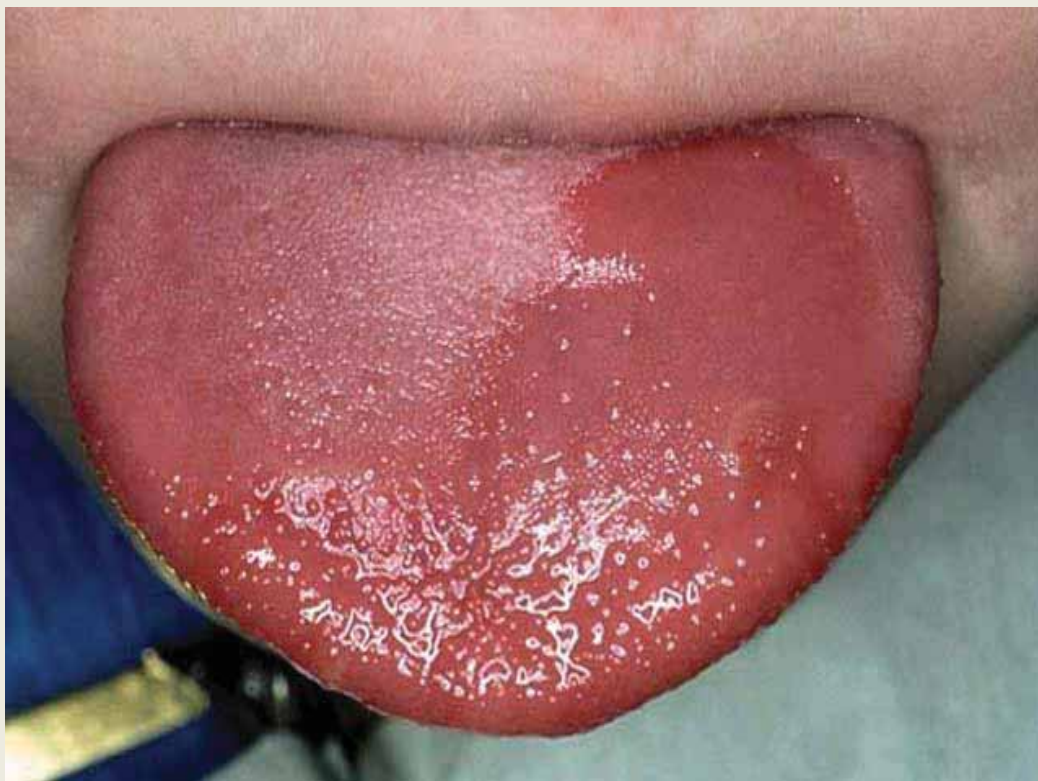
Fleråriga besvär

Behandling med
salicylsyresprit

Symptomfri efter en vecka

3-årig pojke som matvägrar

Äter som vanligt efter en vecka

Potentiellt maligna förändringar/tillstånd
(Precanceroser)

Oral leukoplaki

En övervägande vit förändring i munslemhinnan som inte kan karakteriseras som någon annan etablerad/unik förändring

Några orala leukoplakier är precancerösa

Vitaktiga fläckar för vilka en väldefinierad lokal orsak kan identifieras skall klassificeras i enlighet härmed (materialreaktion, friktionslesion etc.)

och *inte* som *leukoplakier*

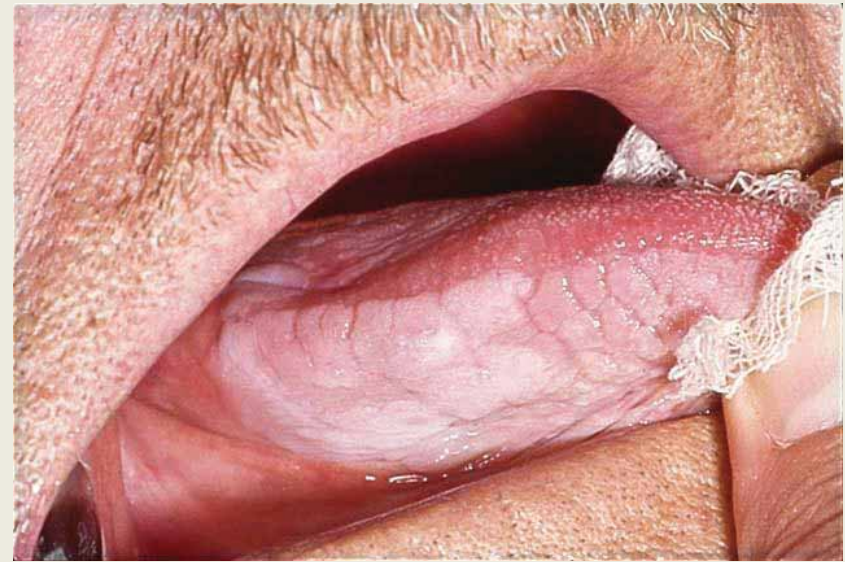
Exempel på en etablerad/unik förändring som ej anses precancerös är *smoker's palate*

Smoker's palate
(tidigare Nikotinstomatit)

Lichen planus

White sponge nevus

Vit friktionsförändring

Vitaktig etsskada
förorsakad av Nelex

Snusorsakad förändring

Snusprilla

Medelsvår snusförändring

Etsskada

Det finns 5 register-, case-control- eller follow-up studier i Skandinavien publicerade 1998-2006 där sambandet mellan snus och oral cancer utvärderats

Schildt et al. *Int J Cancer* 1998;**77**:341-6.

Lewin et al. *Cancer* 1998;**82**:1367-75.

Boffetta et al. *Int J Cancer* 2005;**10**:992-5.

Rosenquist et al. *Acta Laryngol* 2005;**125**:991-8

Roosaar et al. *Int J Cancer* 2006;**119**:392-7.

Ingen av dessa studier har kunnat påvisa en ökad risk för utveckling av munhålecancer hos snusare

Portionsförpackat snus

Leukoplakier

Homogena

Icke-homogena

Tobaks-associerade

Idiopatiska (kryptogena)

Läppar

Tunga

Munbotten

Homogen tobaks-associerad leukoplaki

Utbredd dito

Så kallad preleukoplaki

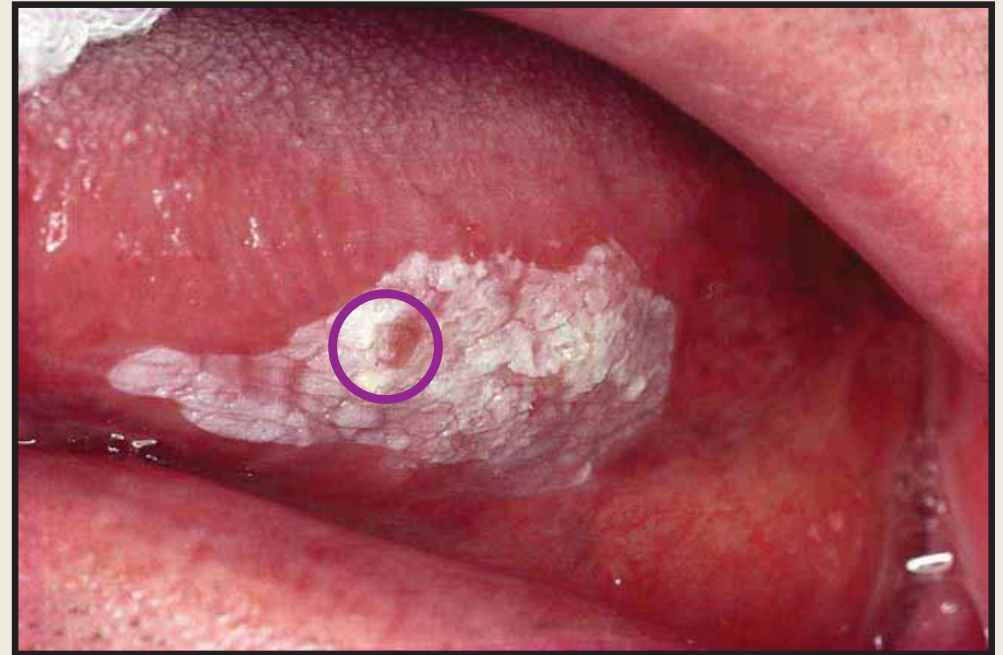

Icke-homogen tobaks-
associerad leukoplaki

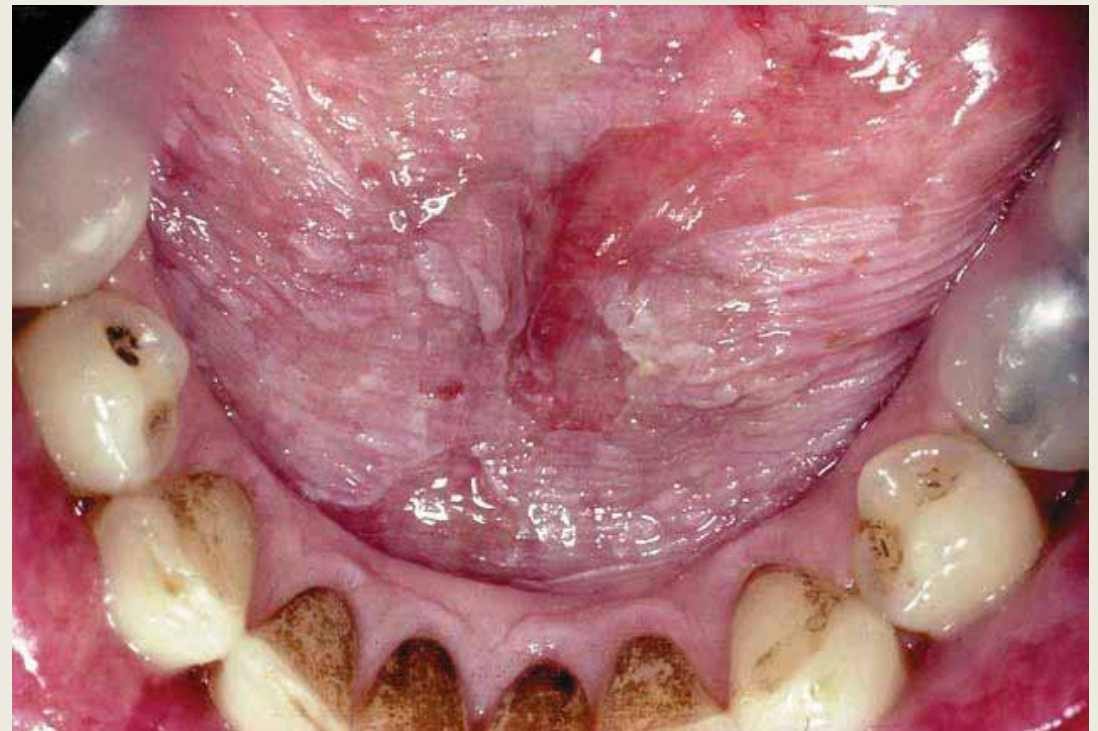

Icke-homogen tobaks-
associerad leukoplaki

Ebbing-tide type of leukoplakia

Information

Uppföljning 1-2 ggr per år

Information

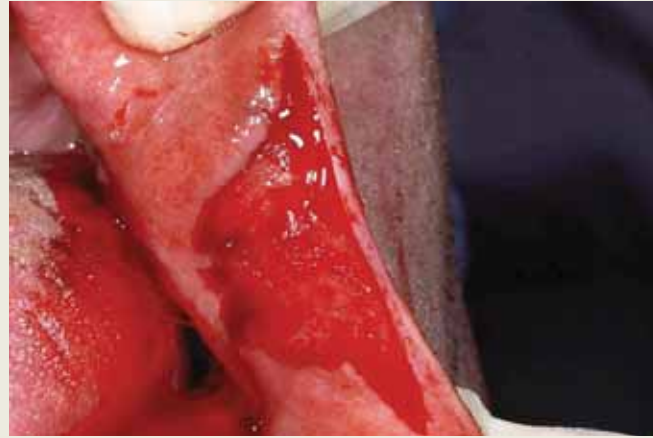
Antimykotisk behandling

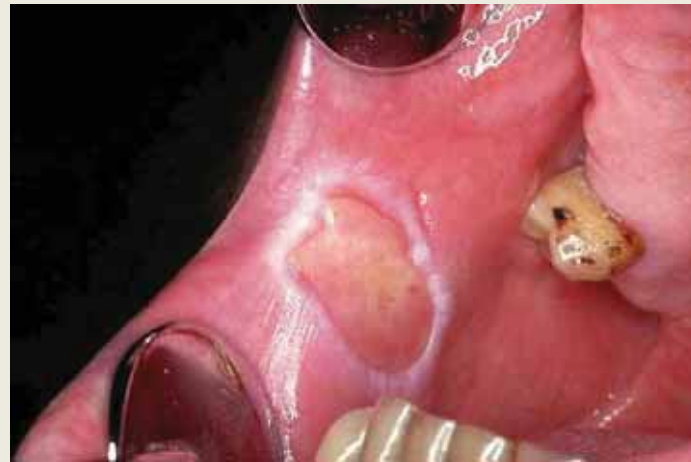
Uppföljning 1-2 ggr per år

Dysplasi i biopsi

Kirurgi

Kryokirurgi

Laserkirurgi

Oral erytroplaki

Termen erytroplaki används analogt med termen leukoplaki för att beteckna förändringar i munslemhinnan som framstår som röda områden och som inte kan diagnostiseras som någon annan etablerad/unik förändring

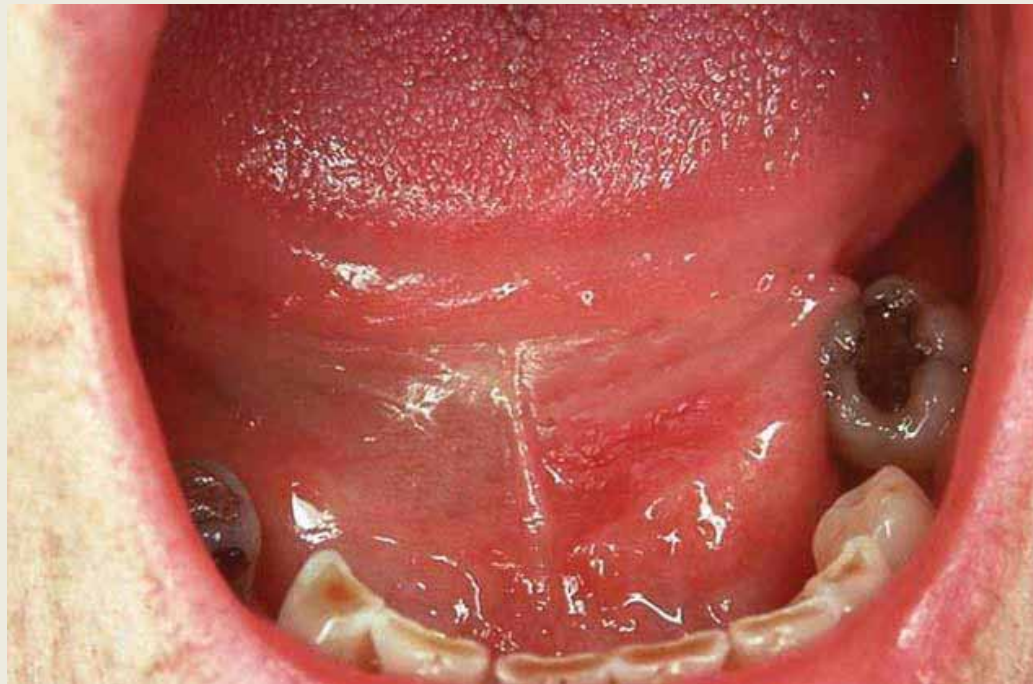
Exempel på en etablerad/unik förändring som ej anses precancerös är *stomatitis geografica*

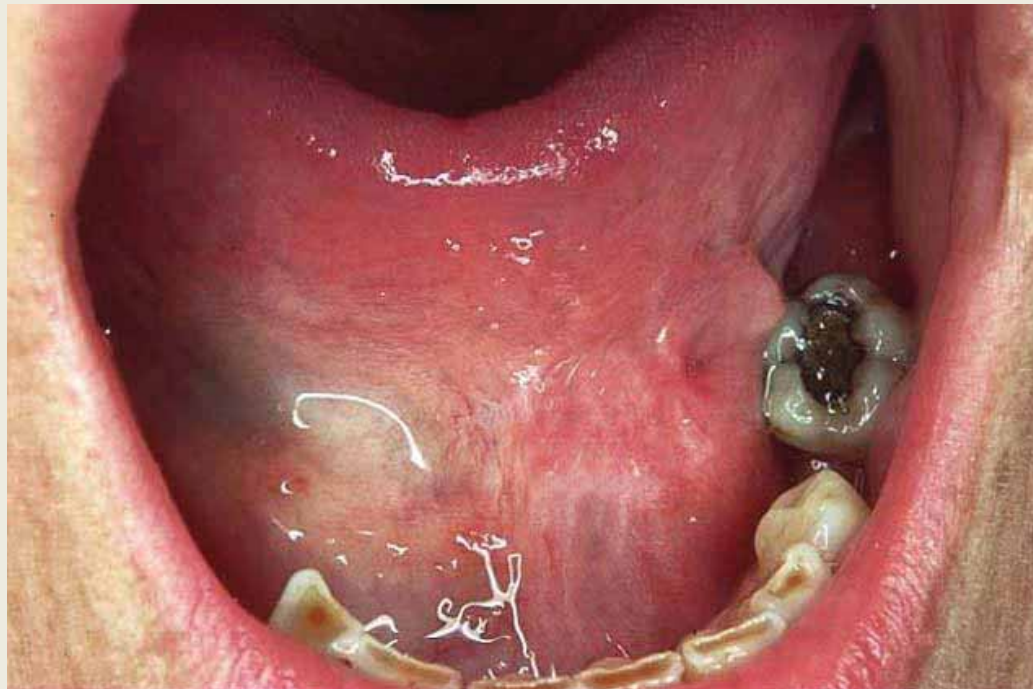
Stomatitis geografica

Erythroplaki

Alkohol och
tobaksrökning

Excision

Leukoplakier **maligniserar** i 1-4% under en 10-årsperiod, **idiopatiska** oftare än tobaks-associerade och **icke-homogena** oftare än homogena

Lichen

Lichen (ruber) planus

Lichenoida reaktioner

Prevalens cirka 0,2% i huden
och 2% i munhålan

Flexorsidan av extremiteterna

Nummulär lichen

Klåda, rivsår

LICHEN

Vita former

Papulär

Retikulär

Plack

Röda former

Erytematös/atrofisk

Ulcerös/erosiv

Bullös

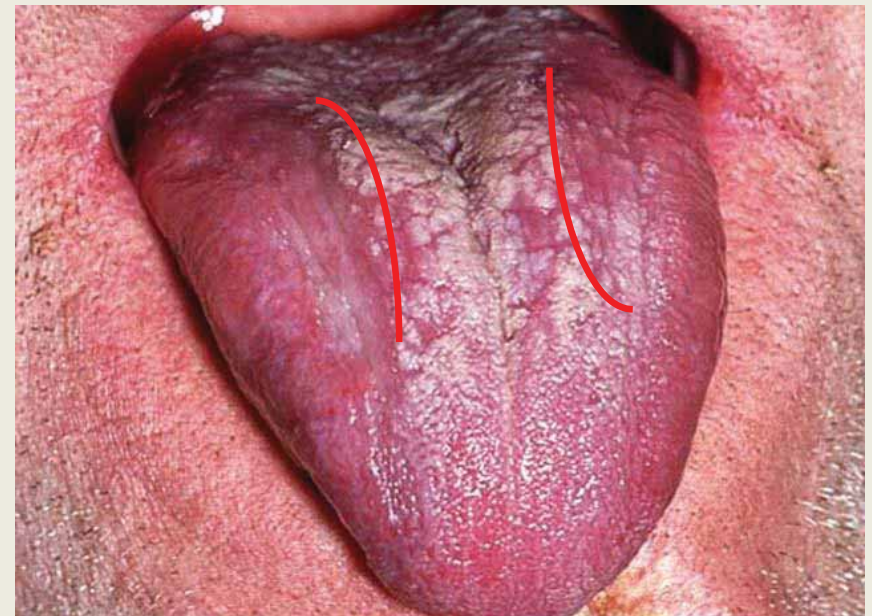
Retikulär

Plack

Erythematös

Atrofisk

Ulcerös

Bullös

"Deskvamativ" gingivit

Utlösande faktor föreligger –
Lichenoid reaktion

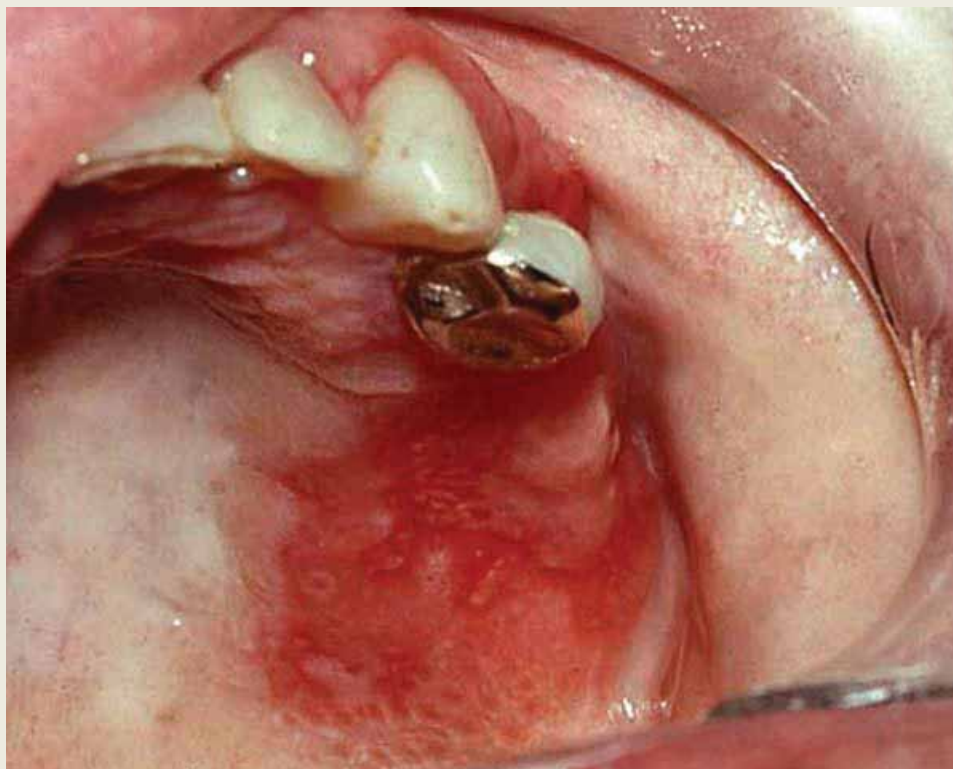
Vanligen metall eller
metallkombination
(Köbner-fenomen)

Lichenoid reaktion

Materialbyte - utläkning

Lichenoid reaktion utlöst av läkemedel (bensodiazepin)

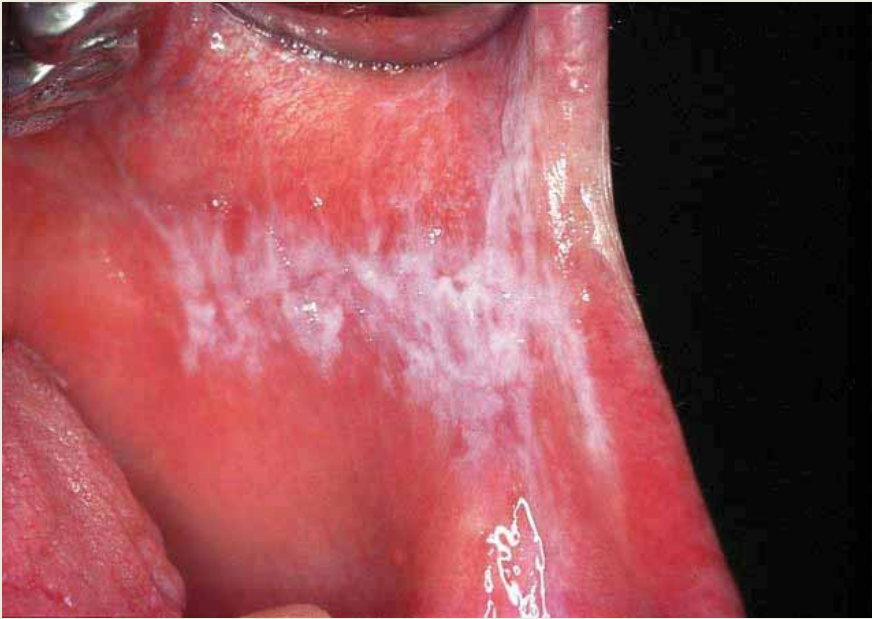

Lichenoid reaktion i form av Graft versus host disease

LICHEN

Behandla

- röda former
- förändringar med symptom
- förändringar orsakade
eller utlösta av lokalt
trauma

Lichenoid reaktion

Utlösande metallkombination

Amalgam ersatt med plast
Tand med guldkrona extraherad

Utläkning

Erythematös/retikulär lichen

Efter antimykotisk behandling

Efter lokal steroidbehandling
Klobetasol 0,025% munhålegel

Svårbehandlad lichen
Kvarstående svåra symptom

Psykosomati?

Läkning och besvärsfrihet
efter "psykoterapi"
Justering av sociala
förhållanden

Lichenoid förändring

Efter fyllningsbyte
och lokal steroidbehandling

Efter kryokirurgi

Gingival erythematös lichen

Medicinskena i mjukplast
Betnovat-salva

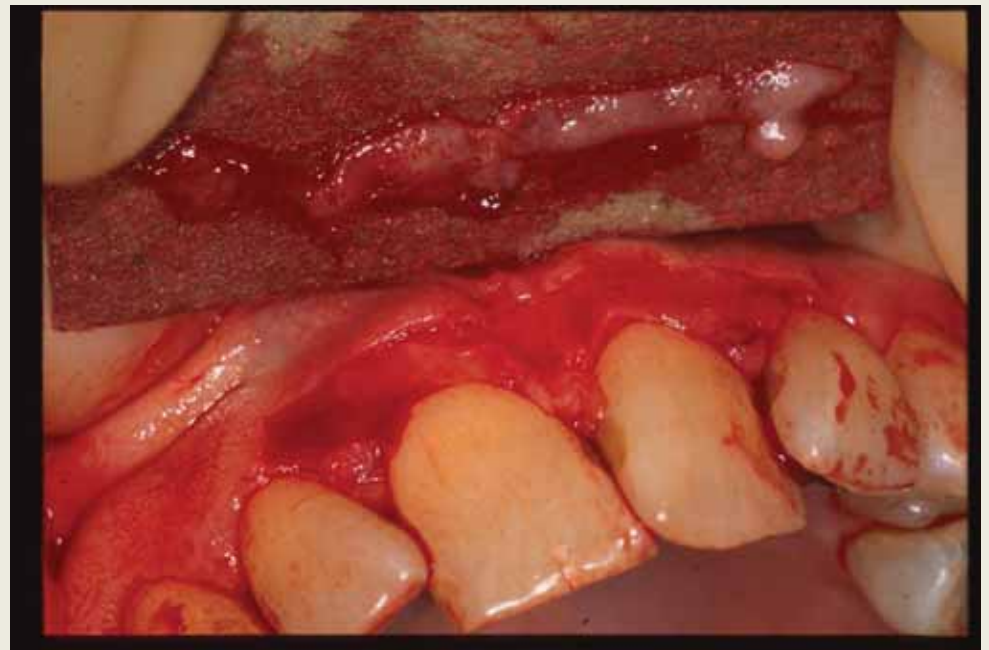
Bäres någon timme morgon och kväll

Förbättring efter några veckor

Estetiskt besvärande gingival lichen

Excision ner till periostet

Transplantat från gommen

Efter trimning och suturering

Inläkning

Malignisering i cirka
1-2% under en 10-årsperiod

Gingival lichen

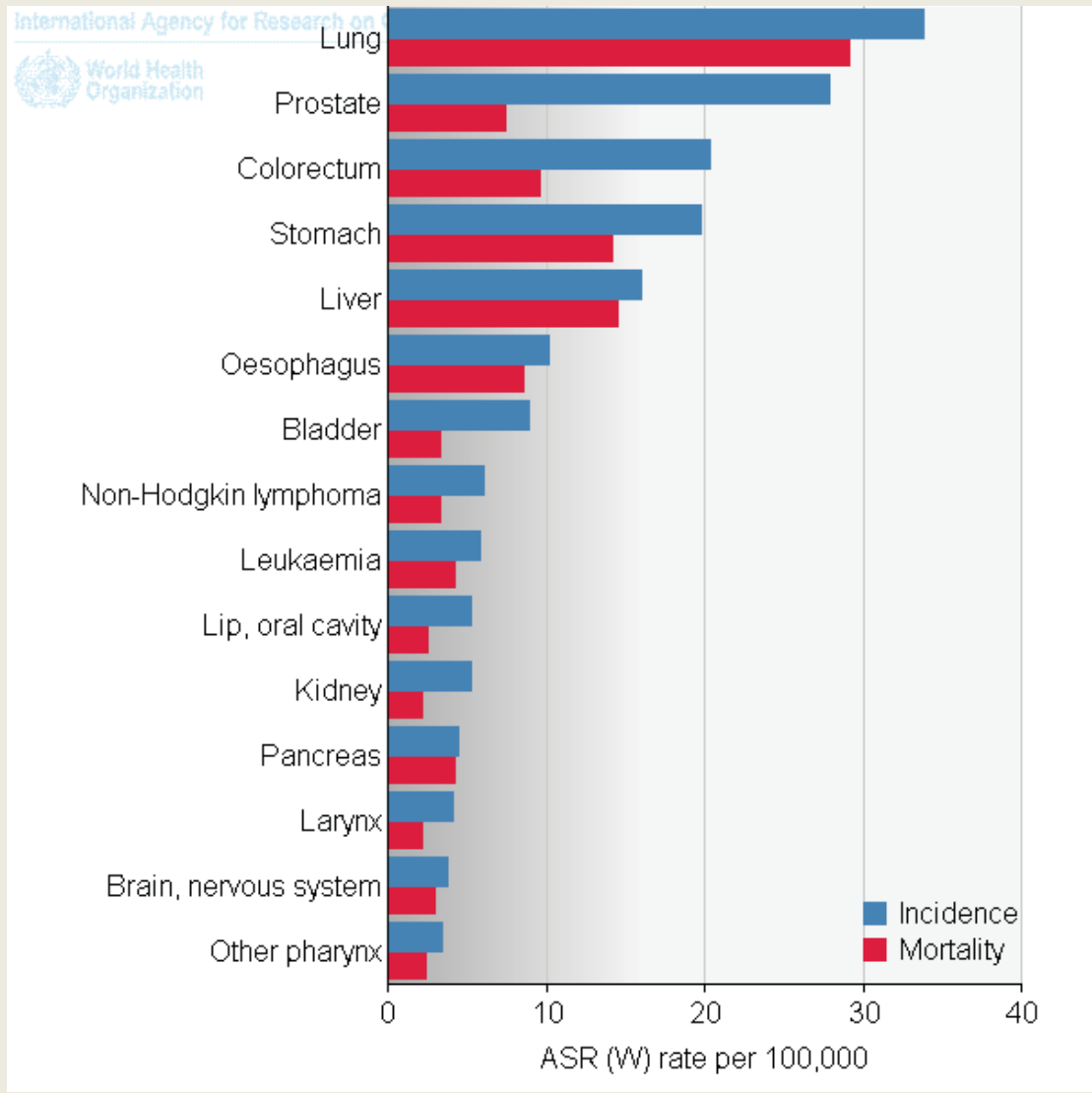

Malignisering ett år
efter behandlingsförsök

Speciella **risk**regioner:
Tungans sidoränder och
gingivan

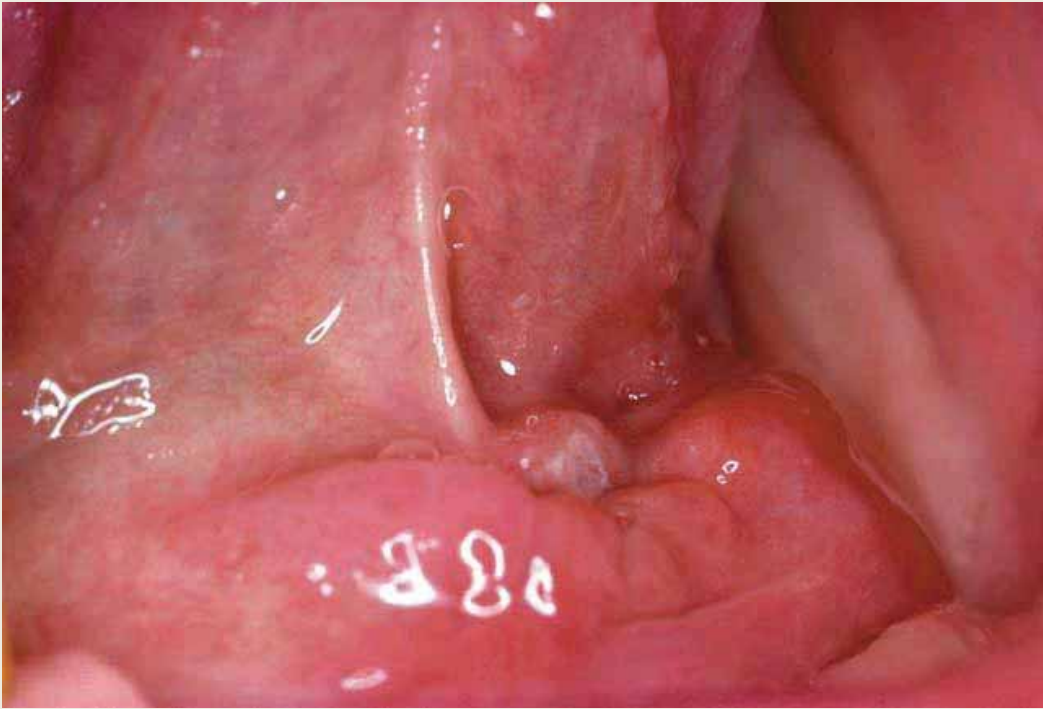
Oral cancer

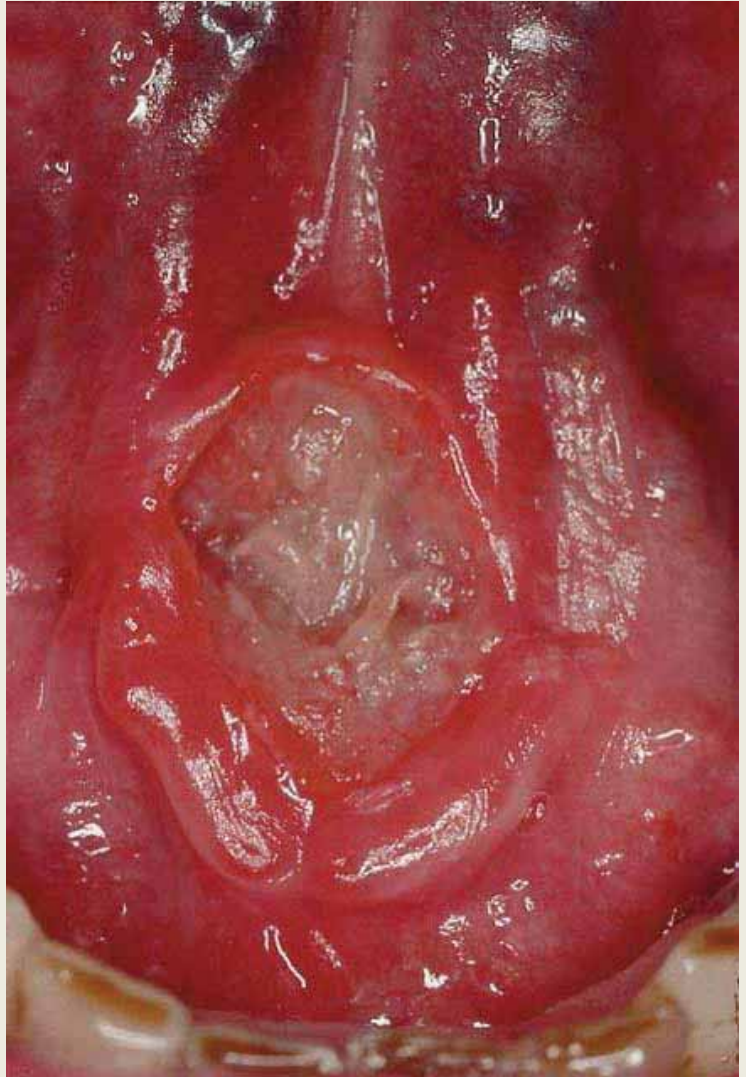
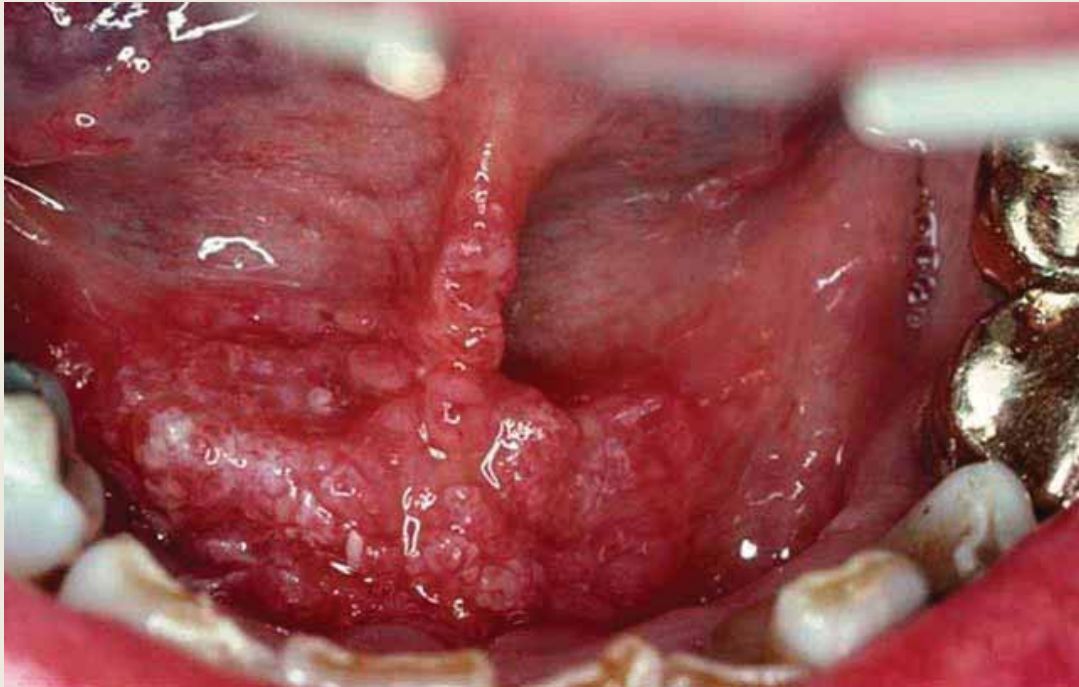

Country	No. cases	ASR(W)	No. deaths	ASR(W)
World wide	169524	6.42	80839	3.09
More developed countries	59959	7.55	22392	2.78
Less developed countries	109553	5.98	58454	3.25
Denmark	306	7.66 (11.69)	110	2.62 (4.20)
Finland	245	6.47 (9.69)	55	1.46 (2.20)
Norway	189	5.77 (8.57)	74	2.10 (3.35)
Sweden	348	4.52 (7.86)	88	1.14 (1.98)
France	5910	14.94	1702	4.10
Croatia	474	15.37	214	6.87
United States	10998	6.25	2765	1.54
India	49632	9.49	29054	7.62
Sri Lanka	3009	36.07	1779	21.51
Papua New Guinea	581	45.81	341	27.43

IARC/WHO. GLOBOCAN 2000 Cancer incidence, mortality and prevalence worldwide.

www.dep.iarc.fr/globocan/globoimg

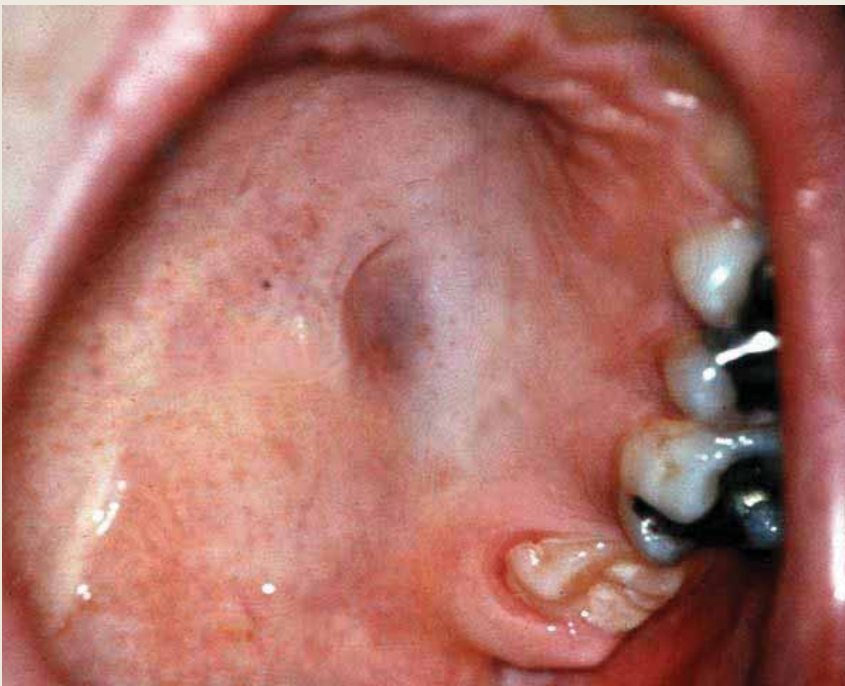

Lip shaving och
kilexcision

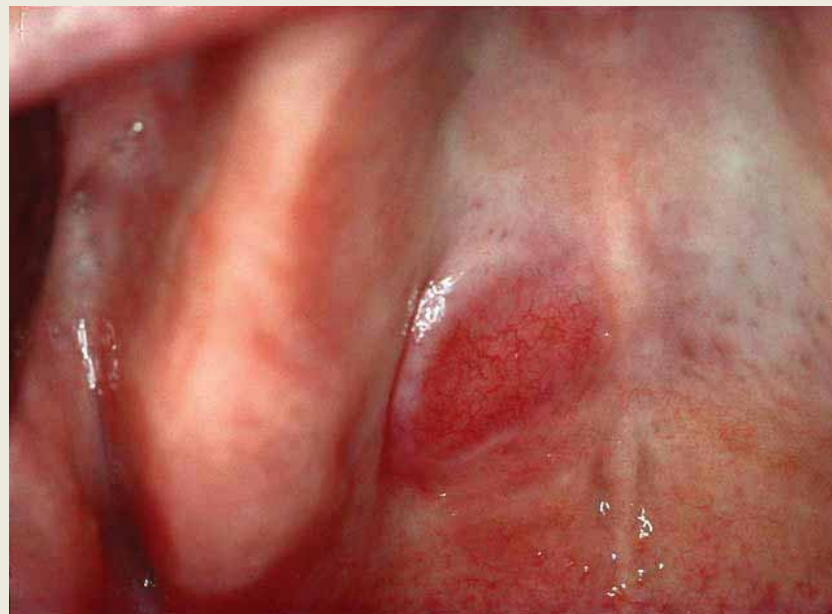

Mucoepidermoid tumör

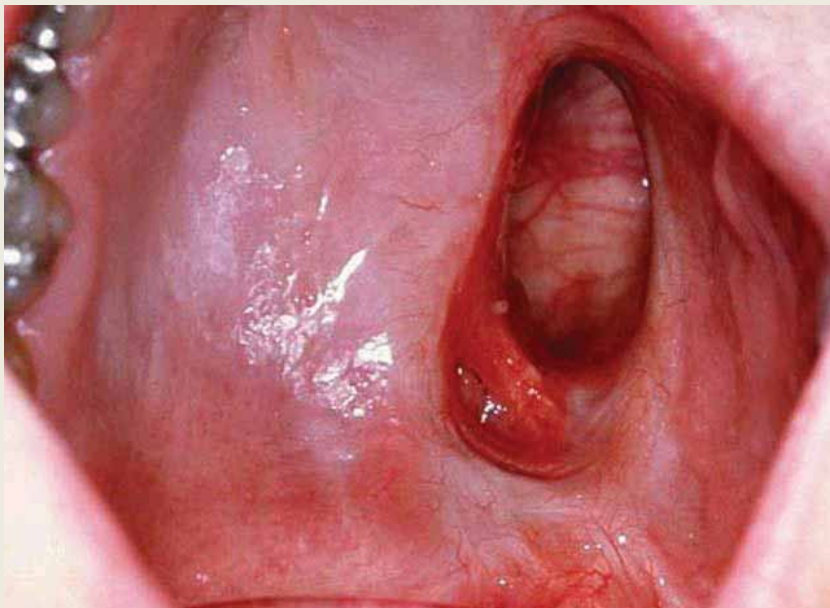
Mucoepidermoid cancer

Adenoidcystisk cancer

Malignt melanom

Foton: C Strömberg

Immunologiskt betingade sjukdomar

Erythema multiforme (exsudativum)

EME

Herpesvirus

Läkemedel (sulfapreparat, Cox-2 hämmare)

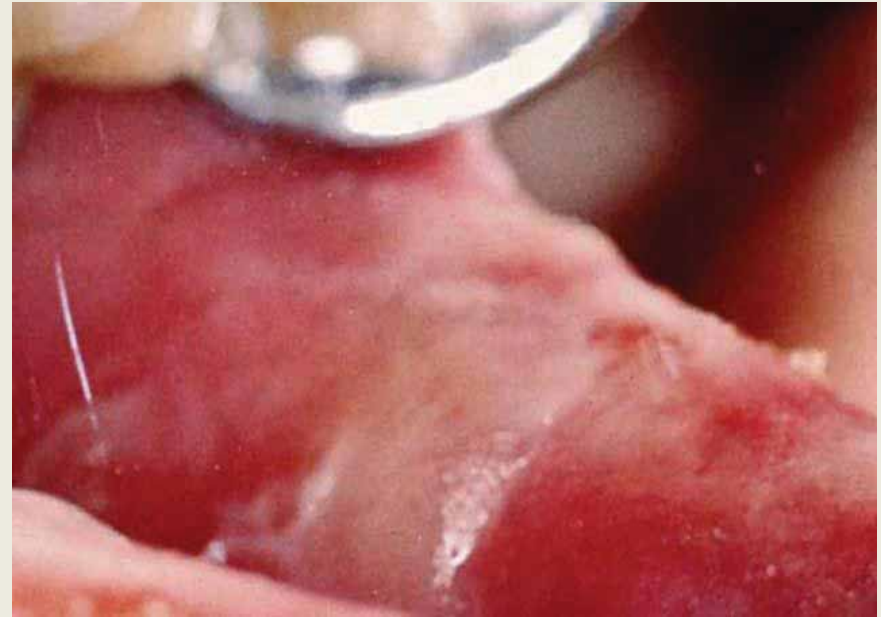

Erythema multiforme

Hudutslag

Måltavleliknande, kokardlika

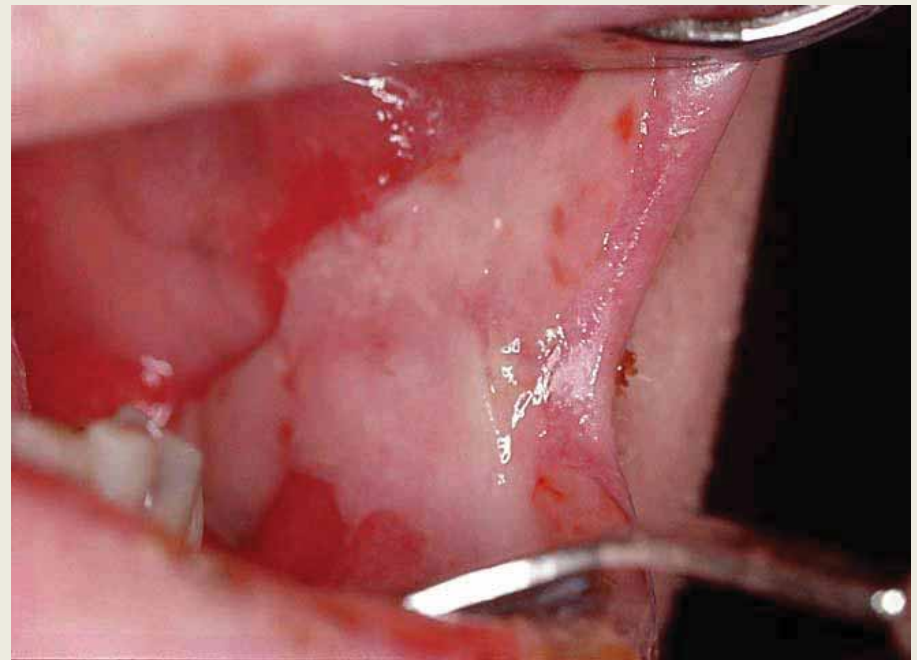
Sällsynt intraoral blåsa

Ibland svårartade sår ...

... och ibland subtila förändringar

Stomatitis medicamentosa
Diuretikum

Läkning efter läkemedelsseponering

Stevens-Johnsons syndrom
Toxisk epidermal nekrolys (TEN)

Stevens-Johnsons syndrom

Utbredda förändringar i
munhålanans slemhinnor

Lupus erythematosus

DLE, SLE

Vaskuliter och erythem

Fjärilserythem

OBS medicinerig och
solskensbelysning

Fjäderpenn-liknande

Accentuerad, markerad, distinkt

Utseende av en disk

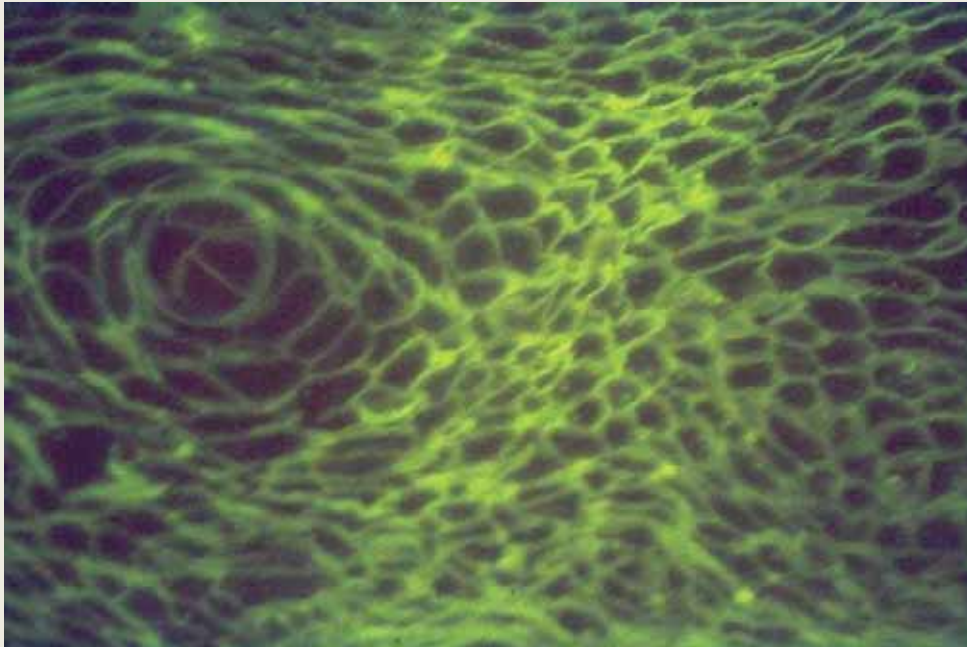
Lichen-liknande

Ofta Candida-infekterade
förändringar i gommen

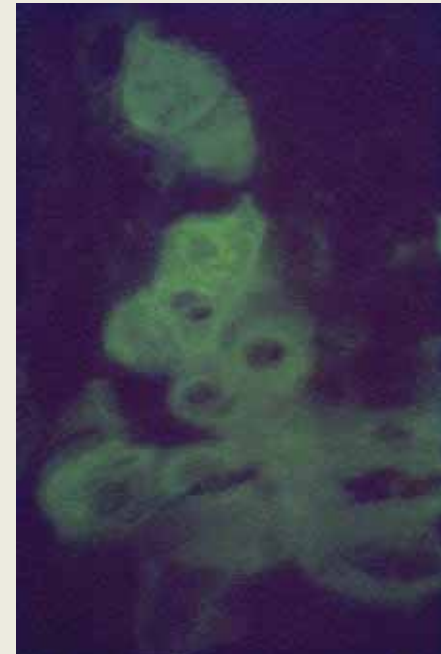
Skiljer sig därvidlag
från lichen

Pemfigus (vulgaris)

Antikroppar mot
desmoglein3 i desmosomerna
– synliga i immunfluorescens

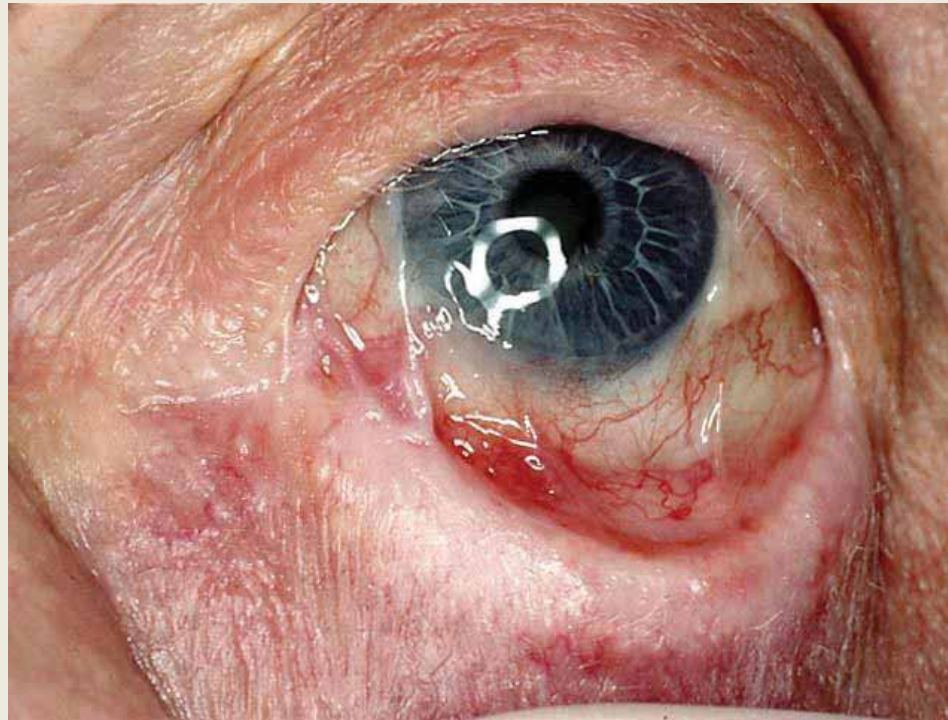

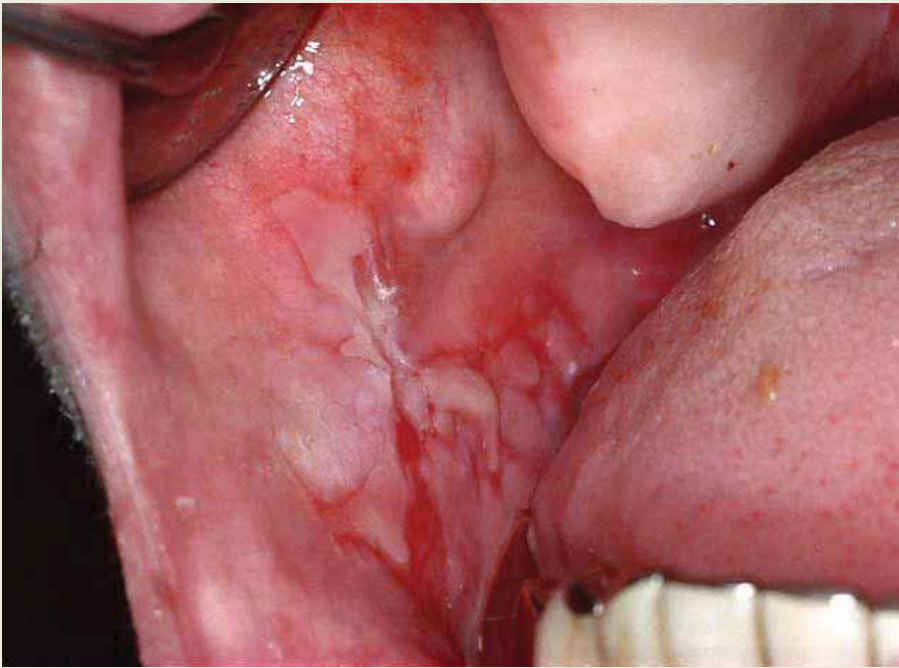
Akantolys

Ibland omfattande
hudförändringar

Risk för sammanväxning
mellan conjunktiva och
cornea - symblefaron

Sönderfallande blåsor, foetor ex ore

Prednisolon,
TNF α -hämmare
(infliximab [Remicade],
etanercept [Enbrel])

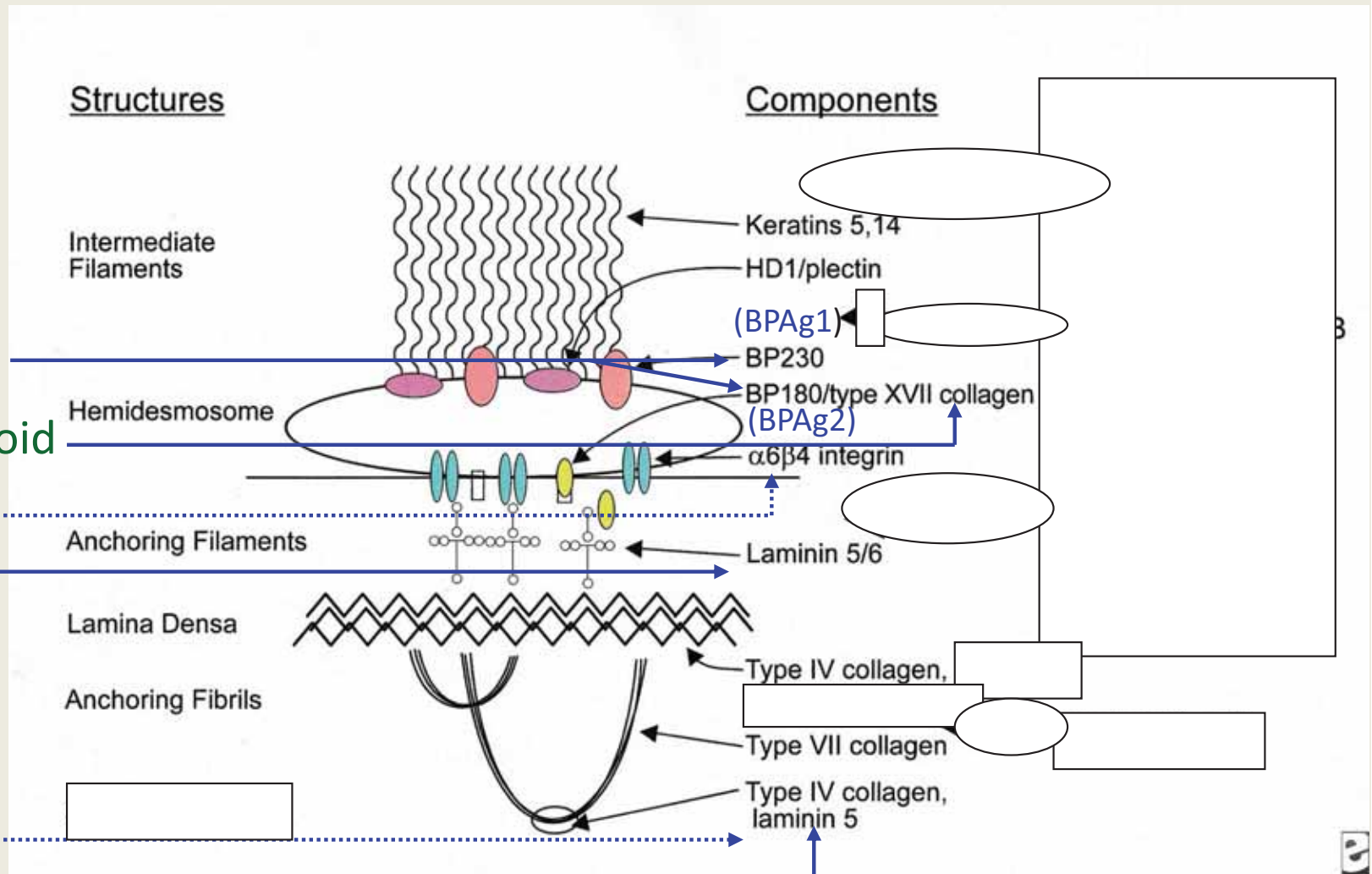

Efter cortison behandling
och plasmaferes

Plasmaferes

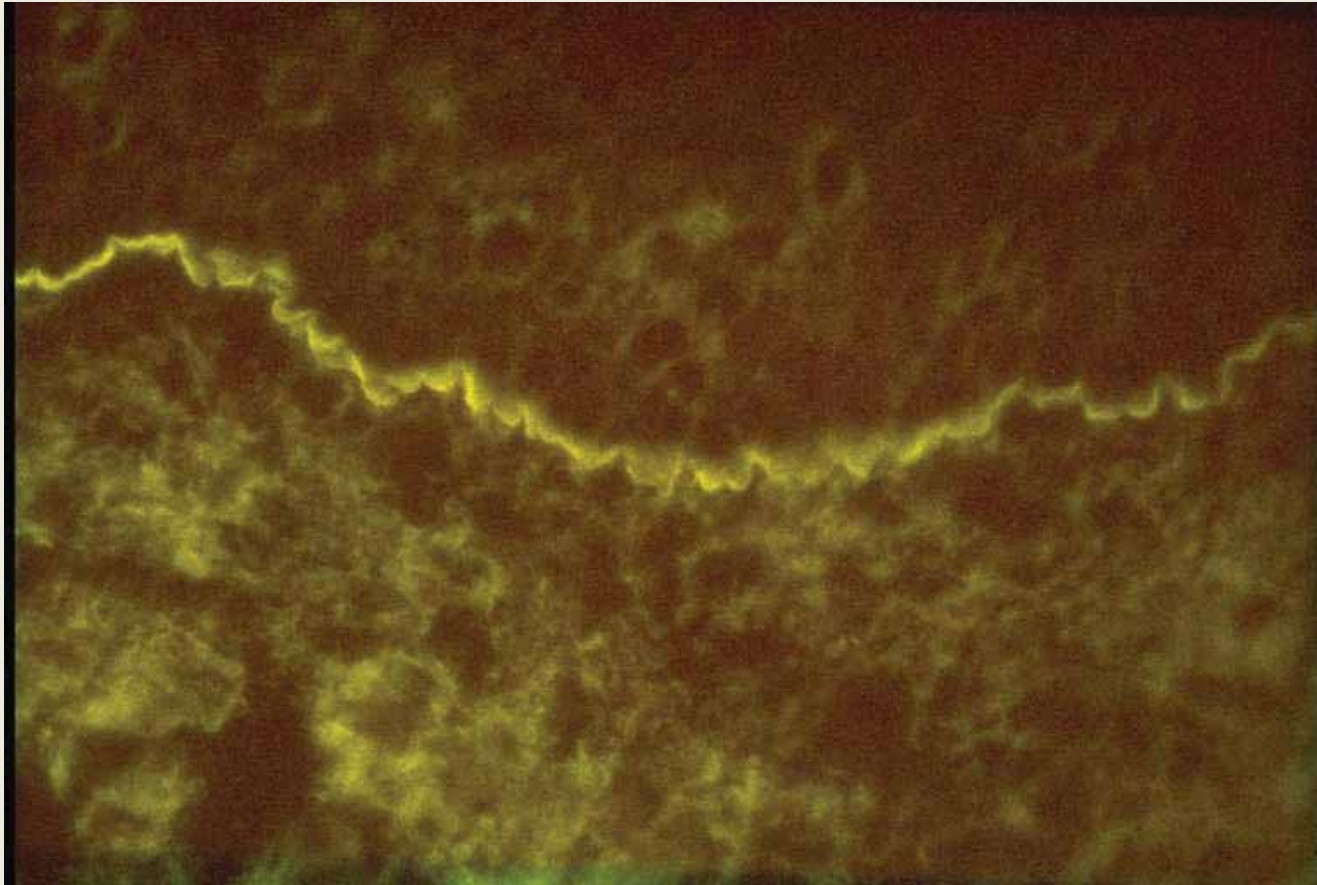
Slemhinnepemfigoid
Bullös pemfigoid

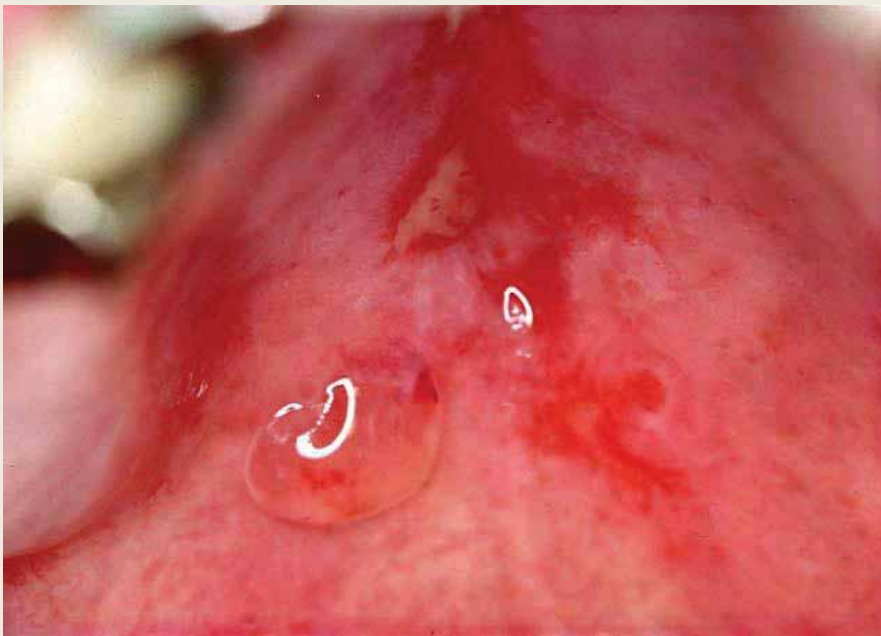
Bullös pemfigoid

Cicatriciell pemfigoid

Slemhinnepemfigoid

Antikroppar mot antigener i basalmembranen
synliggjorda med immunfluorescens

Ganska robusta blåsbildningar i nyanser från vattenliknande via röd till blå

Rupturerad blåsa i gommen

Slemhinnepemfigoid
med 2-3 års anamnes
Symblefaron

Omöjligt att
hålla rent

Efter en månads lokal steroidbehandling och daglig professionell rengöring

Slemhinnepemfigoid i gingivan

Betnovat-salva i medicinskena

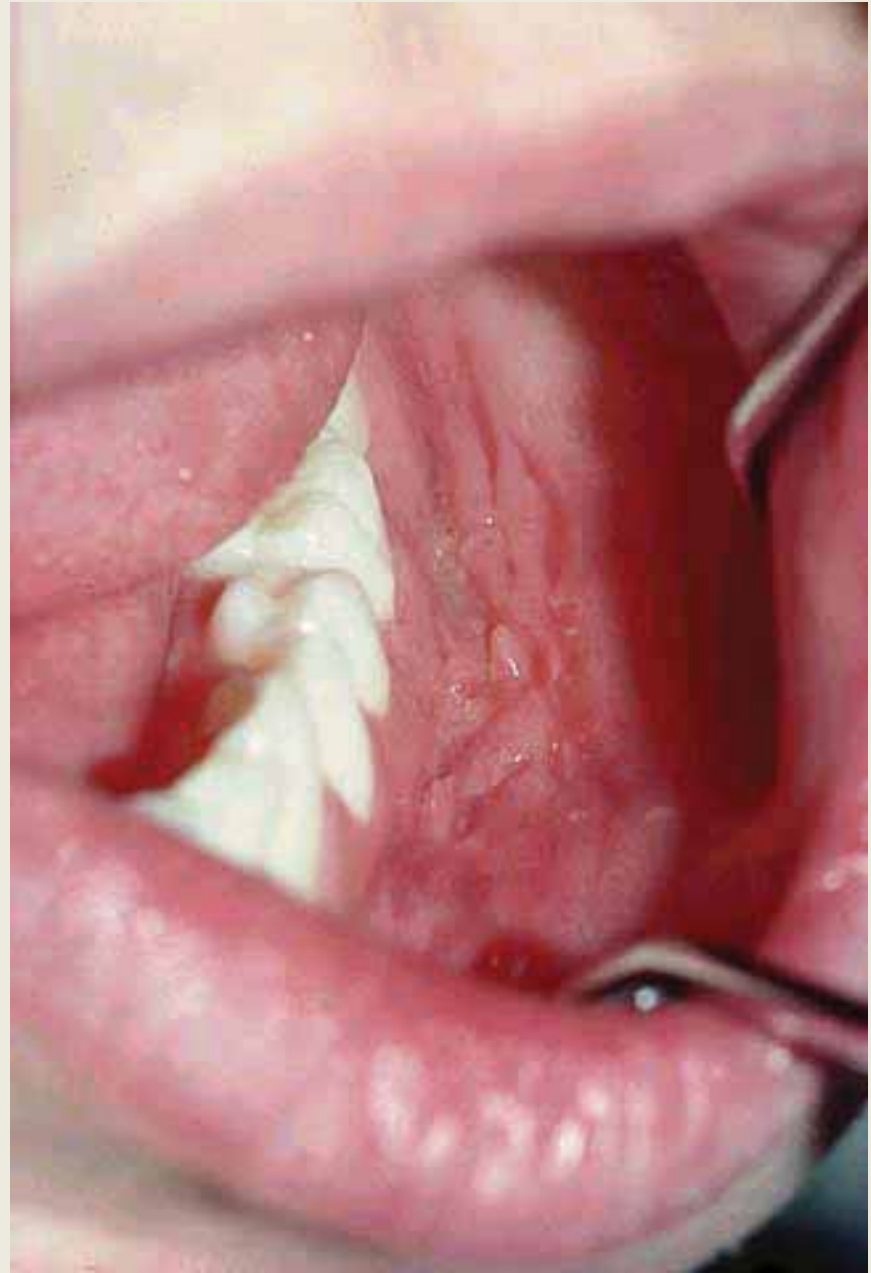
Förbättring efter en månad

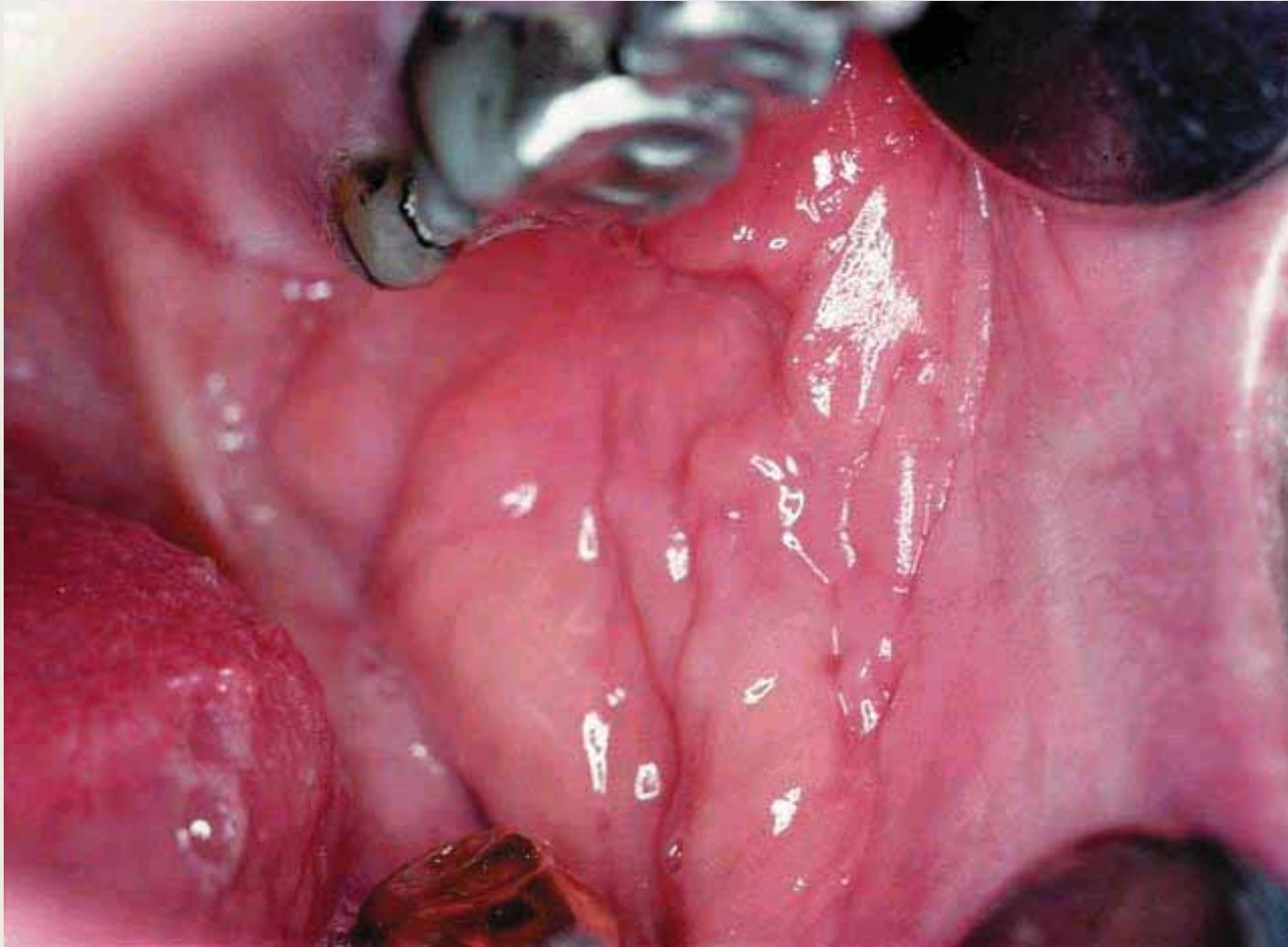
Bullös pemfigoid

Tetracyklinbehandling

Crohns sjukdom

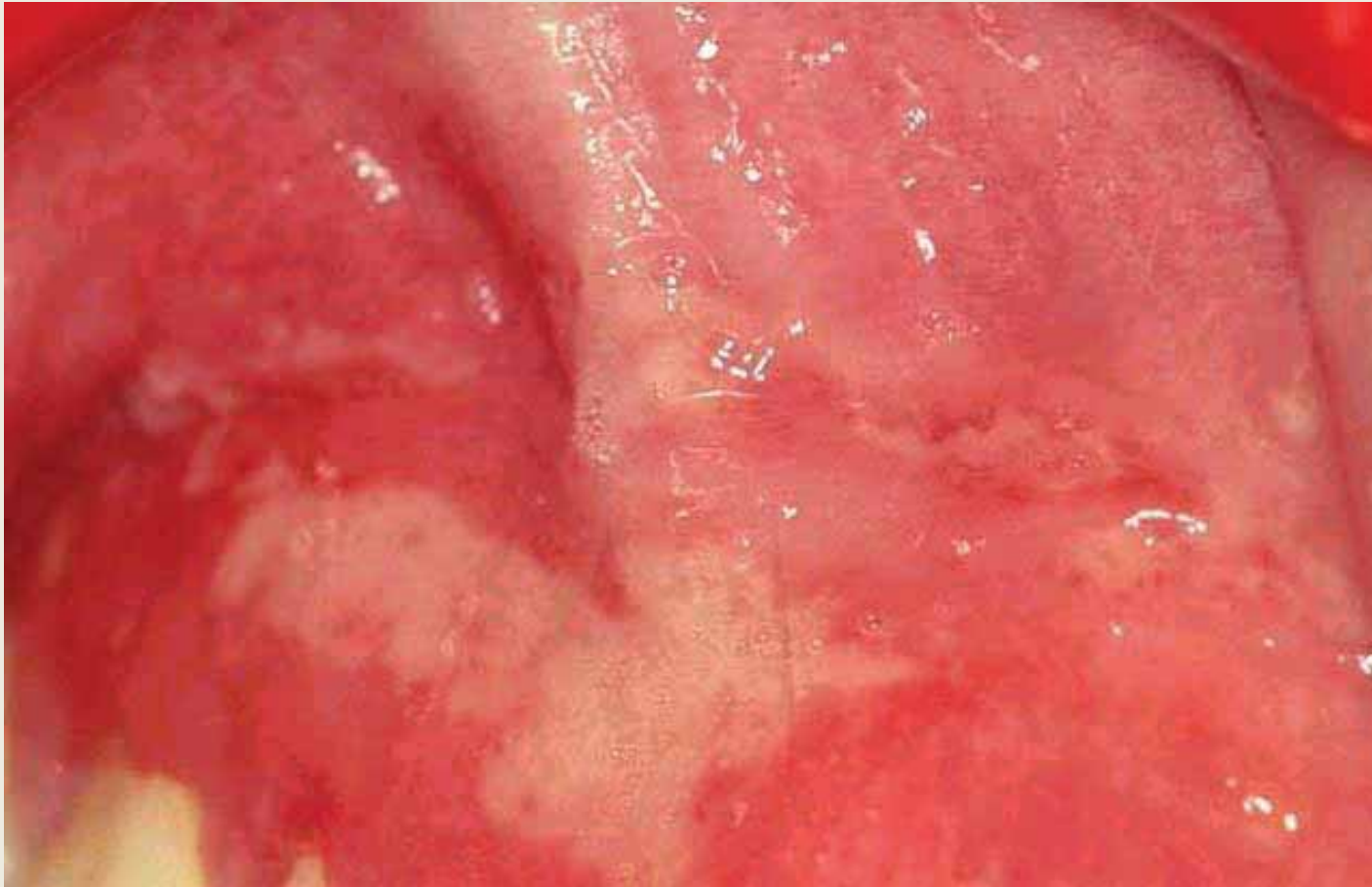
Hyperplasier, orofacialt granulom (OFG), hos ung patient

”Kullerstens”strukturer i kinden
hos Crohn-patient

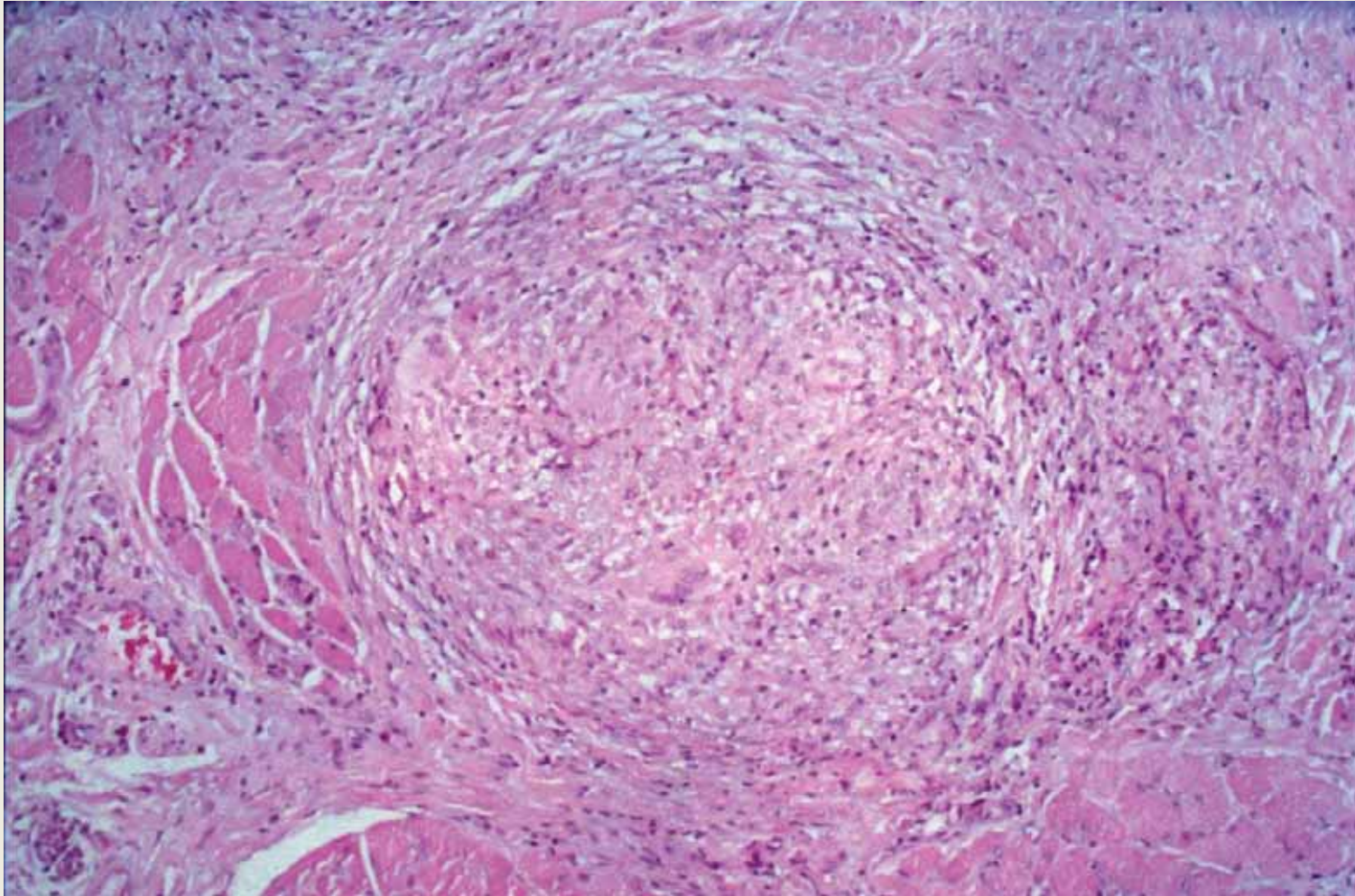
Hyperplasier och fistelöppning
hos Crohn-patient

Diffust utbredda fibrinbeläggningar
hos Crohn-patient

Typisk hudrodnad över läpp/kind
hos Crohn-patient

Granulom i biopsi från Crohn-patient
Observera omgivande muskulatur – djup biopsi

Hyperplasier och sår
hos ung Crohn-patient

Efter kirurgi och behandling
med Remicade

Muntorrheth

Orsaker till muntorrhet

- munandning
- läkemedel
- sjukdom
- strålbehandling
- uttorkning/vätskebrist

Polyfarmaci

Medicingrupper som ofta medför muntorrhet

- Sedativa
- Antidepressiva
- Antipsykotika
- Blodtryckssänkande medel/Diuretika
- Antiprostatacancermedel
- Antiparkinsonmedel
- Antikolinergika

Effekter av muntorrhet/hyposalivation

- småbubblig saliv
- torra slemhinnor
 - svårt att äta, svälja
 - förändrad smakuppfattning
 - svårt att tala
- karies
- svampinfektioner
- förlängd sårhäkning
- dålig protesretention

Åtgärder vid xerostomi/hyposalivation

Förändra medicineringen

Salivstimulerande medel

Saliversättningsmedel

Parasympatomimetikum

Pilokarpin - Salagen®

Sjögrens syndrom

Henrik Sjögren
1899-1986

SJÖGRENS SYNDROM

Reducerad salivsekretion

Patologisk sialografi/scintigrafi

Autoimmun sialadenit

Munhåla

Schirmer I

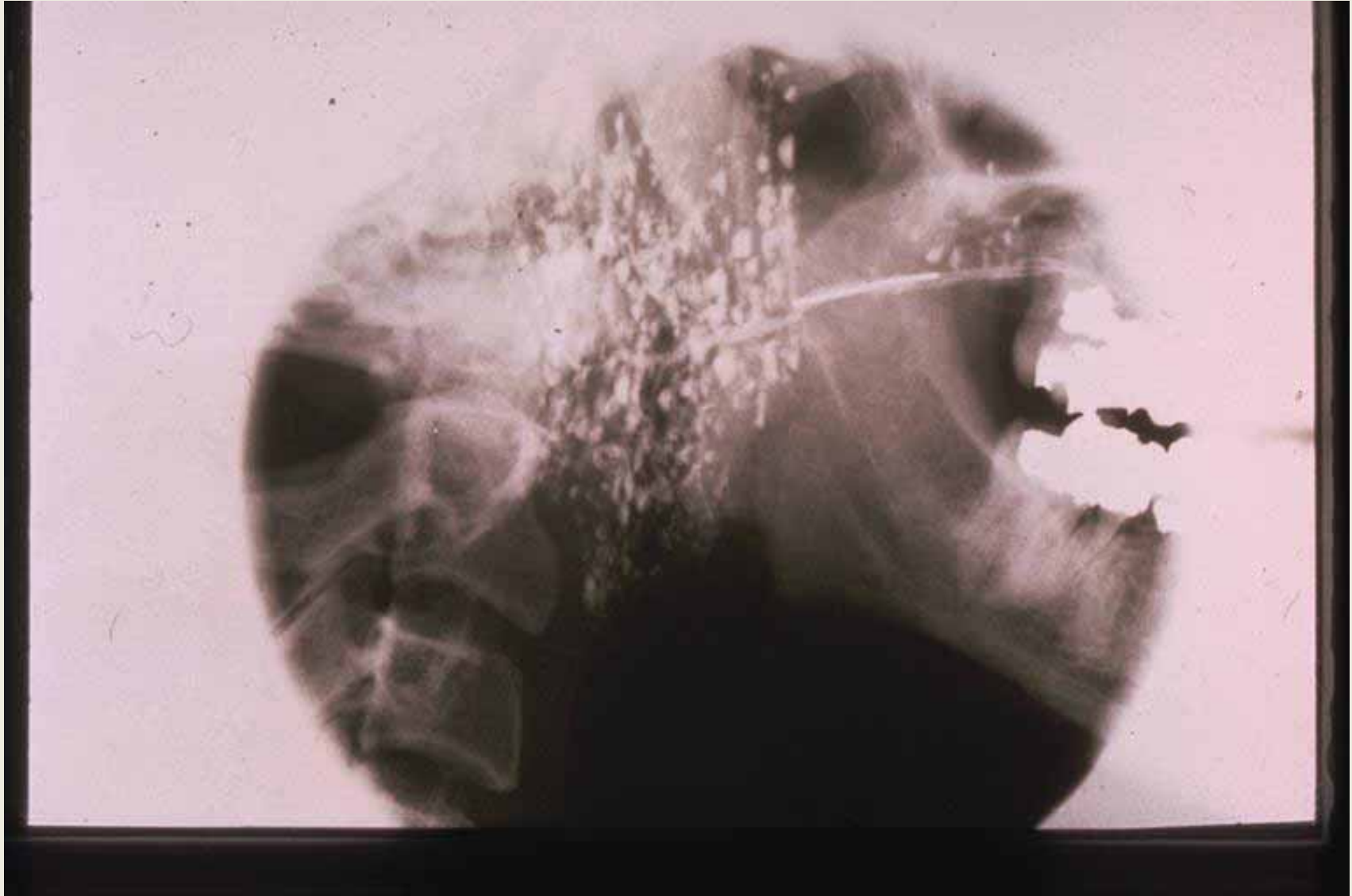
BUT (break up time)

Rose-Bengal (van Bijsterweld)

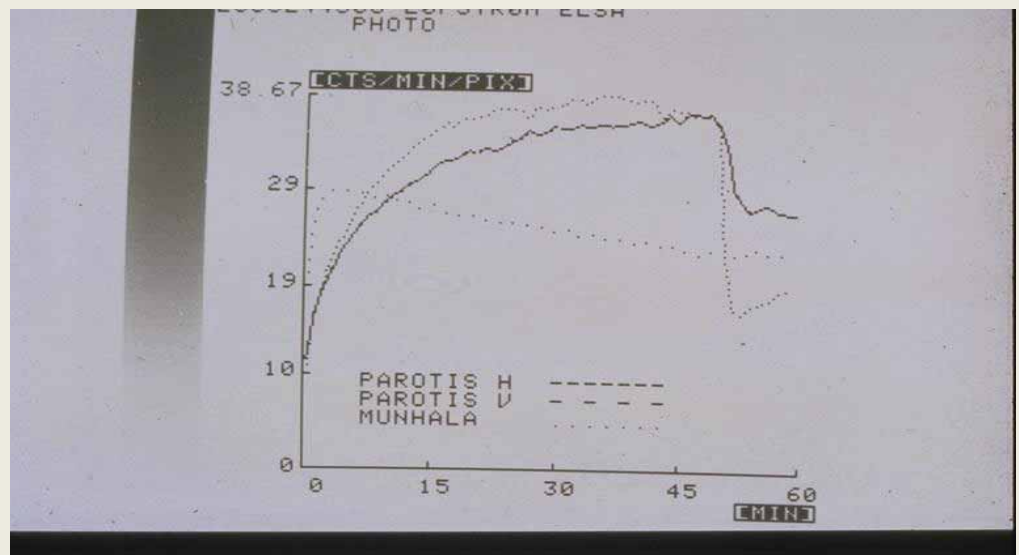
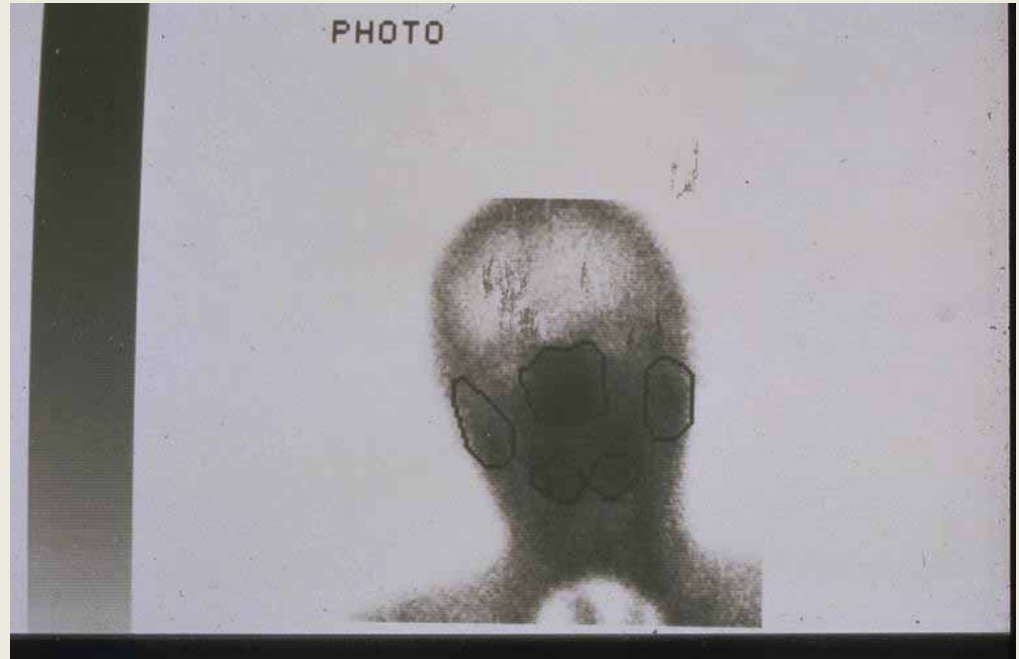
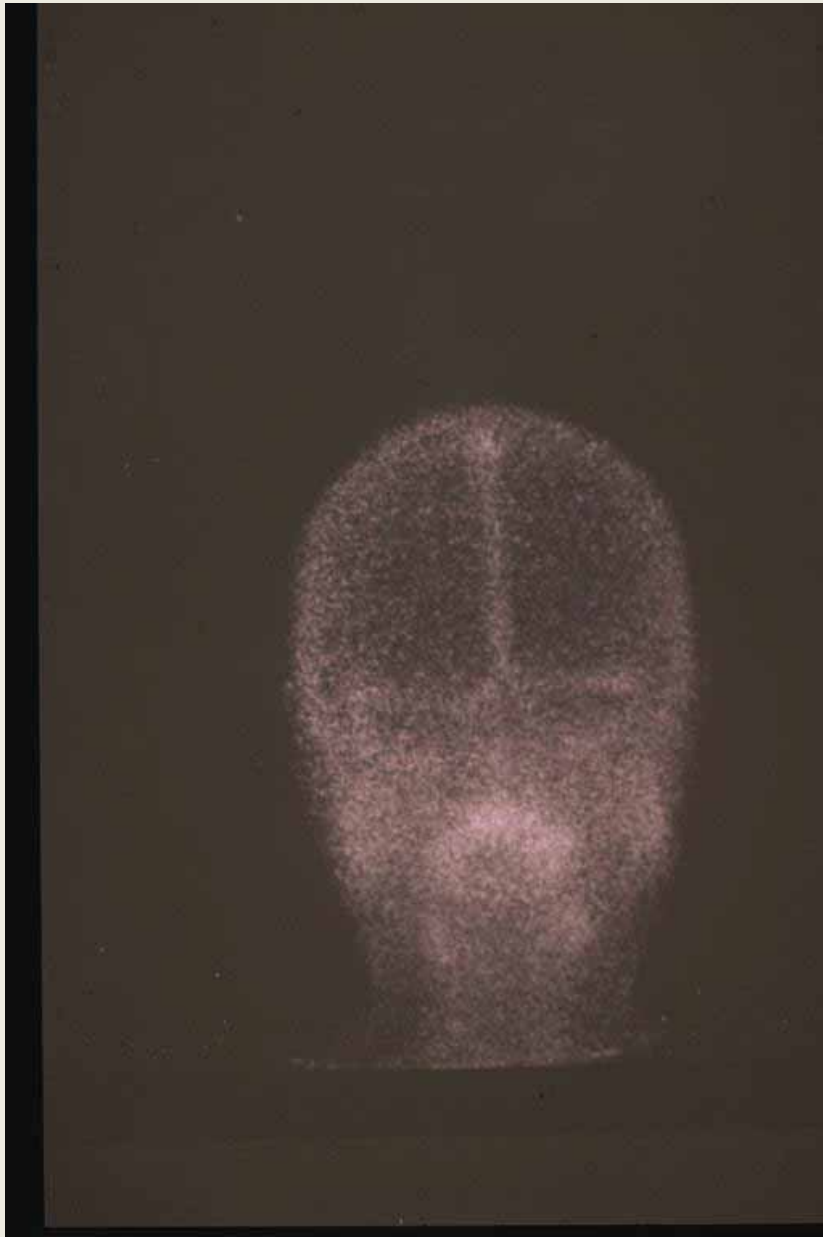
Ögon

Torrhet

Cirkulerande autoantikroppar
(anti-SSA, anti-SSB)

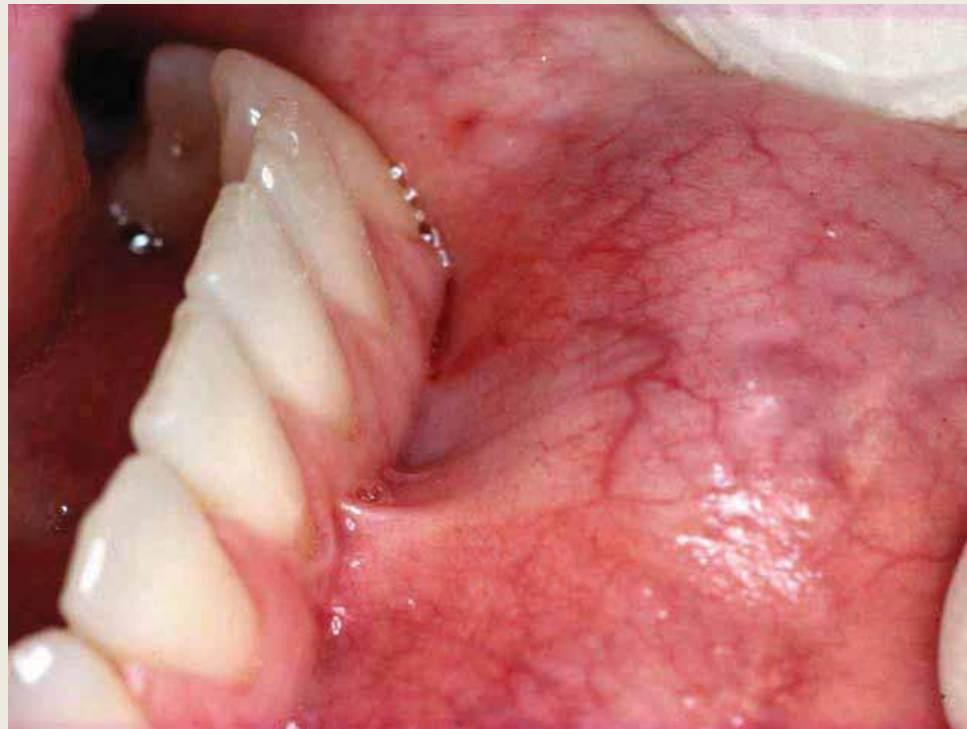
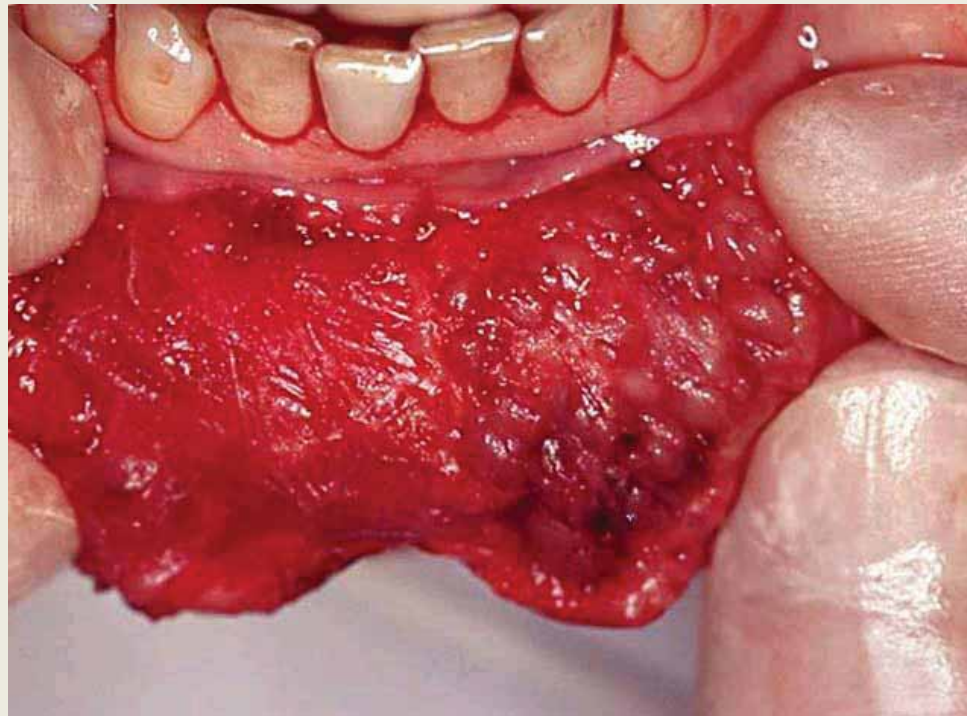

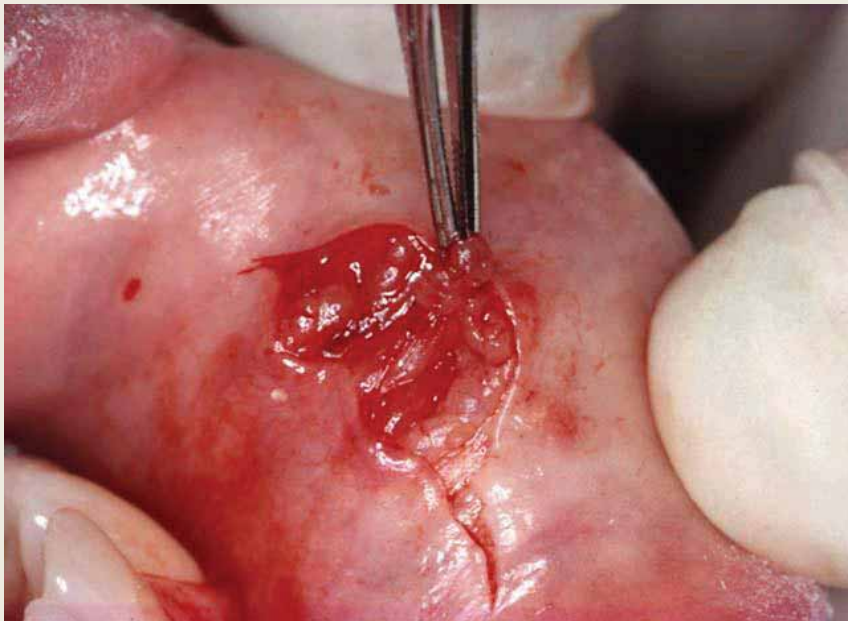
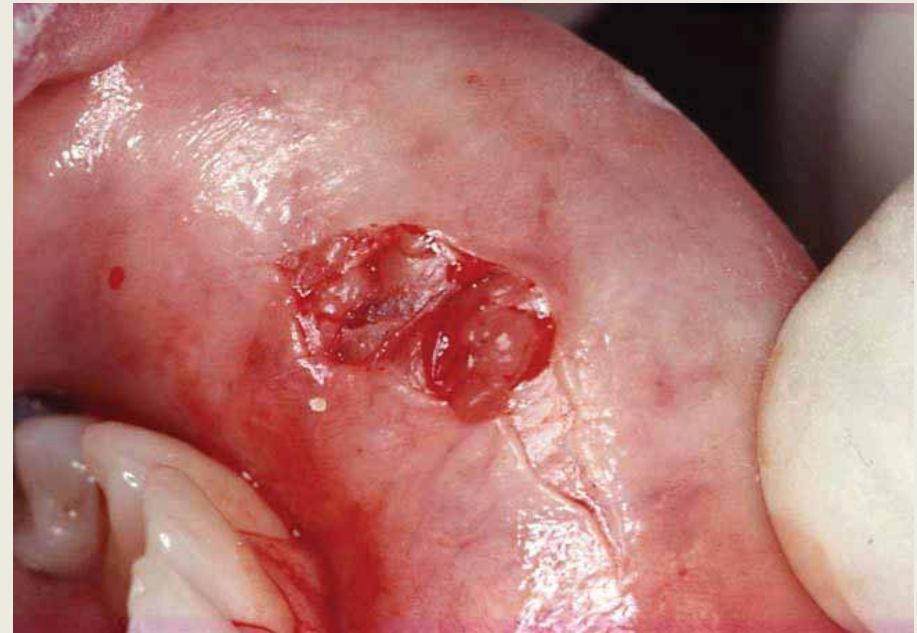
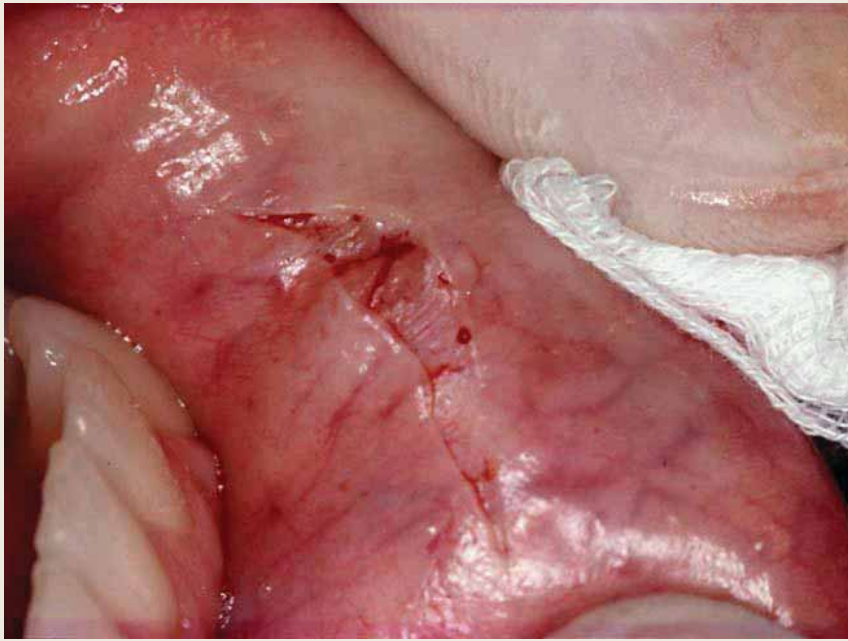
Sialografi

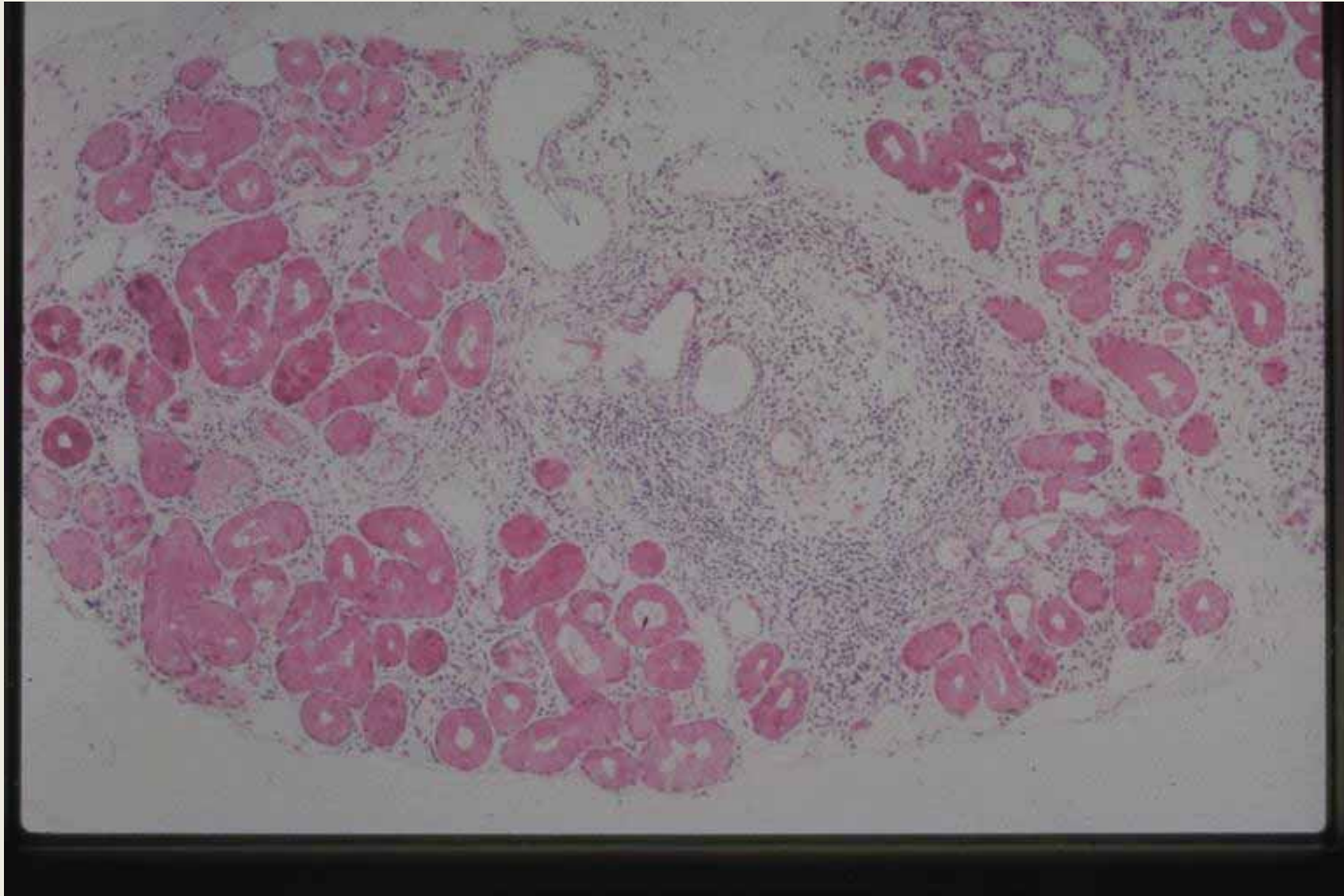
Scintigrafi

Salivkörtelbiopsi

Sex körtelpaket

Lymfkörtelfokus
Minst 50 lymfocyter
Minst 1 fokus på 4 mm² körtelyta

Den relativa risken för kongenitalt AV-block hos foster hos kvinna med Sjögrens syndrom är 500-600

Den spontana frekvensen är 1:20.000.

Detta innebär att cirka **var 40e graviditet vid SS medför kongenitalt AV-block**

Ökad risk för utveckling av **lymfom**

Bromhexin (Bisolvon)

Acetylcystein (Mucomyst)

Pilokarpin (Salagen)

Jättenattljusolja – Preglandin (Efamol)

Bromhexin (Bisolvon)

Acetylcystein (Mucomyst)

Pilokarpin (Salagen)

Jättenattljusolja – Preglandin (Efamol)

Vid bedömning av en patient bör status avseende **HELA** individen beaktas. Således viktigt att inse att munhålan och omgivande strukturer tillhör människokroppen.